

**Odborné podujatie k príprave časti Celoštátnej
stratégie ochrany a podpory ľudských práv
v Slovenskej republike**

Zápis z workshopu k téme:

**INŠTITUCIONÁLNA ARCHITEKTÚRA
OCHRANY ĽUDSKÝCH PRÁV**

13. máj 2014, Bratislava

Spracovali Karolína Miková a Zora Pauliniová z PDCS.

Obsah

Odborné podujatie k príprave časti Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike	1
Zápis z workshopu k téme:	1
Inštitucionálna architektúra ochrany ľudských práv	1
13. máj 2014, Bratislava	1
Kontext diskusie	3
Cieľ stretnutia	3
Štruktúra dokumentu	3
Úvodné vystúpenia	4
Príhovor podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslava Lajčáka na odbornom podujatí k príprave Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR	4
Panelová diskusia	6
Diskusné bloky	8
Prvá skupina	8
Druhá skupina	10
Prílohy:	13
Príspevok Tomáša Čitbaja z Kancelárie verejného ochrancu práv	13
Príspevok Mariana Mesároša, výkonného riaditeľa Slovenského národného strediska pre ľudské práva	15
Príspevok Barbary Illkovej, generálnej riaditeľky Sekcie právnej a konzulárnej Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR	22
Príspevok Nataše Nikitinovej, riaditeľky Centra právnej pomoci	25
Príspevok Zuzany Szatmáry, výkonnej a programovej riaditeľka Nadácie Charty 77: „K advokácii dôstojnej existencie“	26
Príspevok Dagmar Hornej: Parížske princípy	28
Príspevok Mariána Filčíka	34
Zoznam účastníkov	37

Kontext diskusie

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (ďalej len MZVaEZ SR) gestoruje úlohu vlády SR, ktorou je príprava Celostátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR (ďalej len stratégie ľudských práv). Materiál je pripravovaný participatívnym spôsobom. Od decembra 2013 do mája 2014 jednotlivé rezorty realizujú druhú fázu odbornej a verejnej diskusie prostredníctvom odborných workshopov organizovaných gestormi jednotlivých ľudskoprávných tém, na základe prijatého uznesenia Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť č. 83 zo dňa 4. 9. 2013. Viac informácií o tvorbe stratégie ľudských práv je možné nájsť na stránke Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť Slovenskej republiky: <http://www.radavlady.gov.sk/celostatna-strategia-ochrany-a-podpory-ludskych-prav-v-sr/>.

Cieľ stretnutia

Cieľom odborného podujatia v gescii MZVaEZ SR bolo v rámci otvorenej diskusie zmapovať úroveň inštitucionálnej ochrany ľudských práv v Slovenskej republike.

Stretnutie bolo zorganizované ako otvorené verejné stretnutie, na ktorom sa mohol zúčastniť akýkoľvek záujemca, pričom jediným limitom bola maximálna kapacita priestorov. Informácia o stretnutí bola rozširovaná MZVaEZ SR prostredníctvom existujúcich databáz organizácií a odborníkov a publikovaním na webstránke MZVaEZ SR a zároveň na webstránke Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť.

Štruktúra dokumentu

Dokument obsahuje úvodný príhovor prednesený na workshope k téme Inštitucionálna architektúra ochrany ľudských práv, anotáciu príspevkov prezentujúcich v dopoludňajšej panelovej diskusii, zhrnutie hlavných bodov referátov prednesených na úvod troch diskusných blokov, a štruktúrované pripomienky a podnety vznesené účastníkmi workshopu. Na záver dokumentu, v prílohách, uvádzame plné znenia príspevkov a referátov, ktoré boli poskytnuté v písomnej podobe a zoznam účastníkov s uvedením inštitúcie, ktorú zastupovali.

Úvodné vystúpenia

Príhovor podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslava Lajčáka na odbornom podujatí k príprave Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR

Vážená pani podpredsedníčka Výboru Národnej rady SR pre ľudské práva a národnostné menšiny, vážení laureáti Ceny za významný prínos v oblasti podpory a ochrany ľudských práv, vážené dámy, vážení páni, dnešný workshop je súčasťou záverečnej etapy prípravných odborných podujatí k Celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike.

Dňa 7. mája 2014 sa pod mojou gesciou uskutočnil workshop k téme "Dialóg o podstate a zmysle ľudských práv", ktorého cieľom bolo prediskutovať otázky medzinárodných a vnútroštátnych právnych rámcov, základných princípov a filozofie ľudských práv, ako aj otvorených otázok, ktoré priniesol proces tvorby samotnej stratégie. Som rád, že odborné podujatie prebiehalo kultivovaným a bezkonfrontačným spôsobom. Hoci nenastal konsenzus vo všetkých témach, bola prezentovaná vôľa diskutovať o odlišných postojoch aj naďalej.

Zmyslom dnešného podujatia je, ako vyplýva už z jeho názvu, diskutovať o inštitucionálnej architektúre ochrany ľudských práv. Hoci táto agenda patrí skôr do kompetencií iných rezortov - ministerstva práce či ministerstva spravodlivosti, gesciu nad workshopom prevzalo Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR ako koordinátor ľudskoprávnej agendy a gestor prierezových tém.

Vo svete, či na úrovni členských štátov Európskej únie neexistuje jednotný mechanizmus inštitucionálnej ochrany ľudských práv. Závisí od každej krajiny, aký model si zvolí. Súčasný mechanizmus ochrany ľudských práv na Slovensku, v rámci ktorého môj rezort plní koordinačnú úlohu a implementácia je na úrovni vecne príslušných rezortov považujem za funkčný.

Aj Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, ktorej predsedám, sa stala funkčným orgánom, ktorý prijíma meritórne rozhodnutia a zaujíma stanoviská k aktuálnym ľudskoprávnym otázkam.

V súčasnosti prebieha proces sfunkčnenia rady tak, aby pôsobila ako celoročný pracovný orgán pre posudzovanie ľudskoprávných otázok (t.j. aj v medzisesionálnom období). Na svojom ostatnom zasadnutí dňa 9. apríla 2014 rada zriadila pracovnú skupinu

k novelizácii svojho štatútu a rokovacieho poriadku s cieľom umožniť komplexnejšiu diskusiu k zmenám v jej fungovaní a zložení v širšom formáte (so zapojením ďalších členov rady zastupujúcich tak štátny, ako aj občiansky sektor). Materiál bude predložený na rokovanie rady v septembri 2014.

Vzhľadom na reakcie, ktoré sprevádzali prijímanie dodatku č. 4 k štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny, som sa vo februári 2014 stretol s členmi tohto výboru, s cieľom prediskutovať spoločne situáciu, ktorá nastala. Mojim záujmom ako predsedu rady je, aby výbor zastupoval rovnocenným a plnohodnotným spôsobom záujmy všetkých národnostných menšín, čo je možné dosiahnuť iba za účasti a spolupráce všetkých členov výboru. Po obdržaní podkladov od zástupcov maďarskej národnostnej menšiny zvolám rokovanie pracovnej skupiny, ktorá bola zriadená s mandátom posudzovania danej otázky.

O obsadení funkcie splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny prebiehajú intenzívne diskusie na najvyššej úrovni. Plne si uvedomujem potrebu obsadenia tohto postu. Medzi hlavnými aktérmi

procesu panuje zhoda na predstave o kandidátoch na túto dôležitú funkciu. Odklad vymenovania splnomocnenca ovplyvnila dynamika politických procesov posledných týždňov a to tak na domácej ako aj v medzinárodnej scéne.

Slovenská republika dnes čelí viacerým páličivým otázkam, akými sú zefektívnenie činnosti Slovenského národného strediska pre ľudské práva, či príprava zákona o Úrade komisárov na ochranu ľudských práv. Ministerstvo spravodlivosti SR ako gestor zákona o zriadení strediska pripravuje jeho novelizáciu na podnet Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR pripravuje legislatívnu úpravu novej inštitúcie, tzv. komisárov pre deti a pre osoby so zdravotným postihnutím.

Jedným z kľúčových nástrojov implementácie ľudskoprávných politík v SR je dotačný mechanizmus nášho ministerstva zameraný na ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, homofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie.

Vážené dámy, vážení páni, som presvedčený o tom, že vaša početná účasť na dnešnom workshope je dôkazom zmysluplnosti debaty o inštitucionálnych nástrojoch ochrany ľudských práv.

Proces prípravy stratégie je od samotného začiatku nastavený a vedený participatívnym spôsobom, ktorý nemá v Slovenskej republike pri príprave obdobného materiálu obdobu. Uskutočnilo sa množstvo pracovných stretnutí, diskusií a odborných podujatí k partikulárnym okruhom stratégie. Ešte nás čaká odborné podujatie k téme migrantov. Toto množstvo ukazuje, že participatívny prístup k tvorbe verejných politík nepredstavuje jednoduchý model, naopak, prináša so sebou mnohé ťažkosti a zvýšené nároky na čas a pracovné nasadenie – tak zo strany zástupcov štátu, ako aj občianskej spoločnosti. Zároveň sa však ukazuje, že takýto model je jedným z najúčinnějších spôsobov každodenného uplatňovania demokratických princípov pri správe vecí verejných. Verím preto, že aj napriek istej miere „komplikovanosti“ participatívneho prístupu sme prípravou stratégie vytvorili pozitívny vzor pre tvorbu ďalších obdobných koncepčných dokumentov do budúcnosti.

Príprava stratégie v súčasnosti dospela do štádia, ktoré si vyžaduje apolitickosť celého procesu tak, aby mohla byť v stanovenom termíne do konca júna tohto roka predložená na rokovanie vlády SR. Viacerí z kandidátov na post europoslancov sa v predchádzajúcom období aktívne zúčastňovali na práci jednotlivých výborov Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, prípadne orgánov, ktoré boli vytvorené v procese prípravy samotnej stratégie (Koordinačná skupina). Som presvedčený, že iba proces odpolitizovania prípravy, ako aj samotného dokumentu je spôsob, ktorý zabezpečí prijatie celospoločenského moderného dokumentu ľudských práv 21. storočia.

Vážené dámy, vážení páni, zmyslom stratégie je byť základným a rámcovým dokumentom pre zlepšenie ochrany ľudských práv na Slovensku – mandát a rámec, na základe ktorého stratégia vzniká, je jednoznačný, platný a má politickú podporu vlády SR. Napriek zložitosti diskusií, ktoré sprevádzajú vznik niektorých jej častí, som presvedčený o tom, že prijatie stratégie ako celku bude pre Slovensko jednoznačným a nespochybniteľným krokom vpred. V roku desiateho výročia vstupu Slovenska do Európskej únie a zároveň dvadsiateho piateho výročia nežnej revolúcie, bude zároveň symbolickým prihlásením sa k európskym hodnotám demokracie a ľudskoprávnym štandardom.

Ďakujem za Vašu pozornosť a podujatiu želim úspešný priebeh!

Druhý prejav v rámci úvodnej časti predniesla Lucia Nicholsonová, podpredsedníčka Výboru NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny.

Panelová diskusia

V časti „**Inštitucionálna architektúra ochrany ľudských práv**“ sa rečníci a rečníčky zamerali na zhodnotenie aktuálneho stavu a úrovne implementácie medzinárodnoprávných záväzkov, priorít a úloh do budúcnosti.

Predmetom príspevku **Tomáša Čitbaja** z Kancelárie verejného ochrancu práv bolo zhodnotenie právnych východísk tejto inštitúcie (pre celý príspevok pozri prílohu), reflektovanie jeho pôsobenia v praxi a porovnanie s právnou úpravou platnou v Českej republike. Skonštatoval, že právna úprava na Slovensku je v poriadku, ale ako problém vníma prax, pretože na plnohodnotné vykonávanie funkcie verejného ochrancu práv nie sú vytvorené priestorové, finančné či kapacitné podmienky a inštitút verejného ochrancu práv často nie je vnímaný ako relevantný subjekt.

Marián Mesároš, výkonný riaditeľ Slovenského národného strediska pre ľudské práva (pre celý príspevok pozri prílohu), referoval nielen o právnej úprave strediska, ale aj o jeho vzdelávacích aktivitách, medzinárodnom rozmere a prebiehajúcej novelizácii, vďaka ktorej by malo centrum fungovať v súlade s Parížskymi princípmi. Za negatívne označil to, že odporúčania, ktoré stredisko formulovalo vo svojej výročnej správe neboli premietnuté do praxe. Táto problematika je však podľa neho prierezová a orgány by sa jej mali venovať intenzívnejšie.

Michal Krivošík, riaditeľ odboru integrácie osôb so zdravotným postihnutím Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, predstavil úlohy inštitucionálneho zabezpečenia ochrany práv detí a osôb so zdravotným postihnutím, ktoré sú pre Slovensko záväzné v rámci medzinárodných dohovorov a ktorých gestormi sú Ministerstvo práce spolu s Ministerstvom spravodlivosti. **Alena Kotvanová**, poverená zastupovaním riaditeľa kancelárie Úradu splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny, tlmočila myšlienky riaditeľky Márie Jedličkovej z oblasti participácie Výboru pri príprave a finalizácii Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv. Za najvýznamnejšiu pripomienku z prebiehajúceho procesu označila potrebu prijatia komplexnej právnej úpravy a zmeny vo financovaní kultúr národnostných menšín.

Ján Hero, riaditeľ odboru Konceptíí, analýz a regionálnej koordinácie Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, predstavil základný legislatívny a administratívny rámec pôsobnosti Úradu, Stratégiu SR pre integráciu Rómov do roku 2020 aj rolu a zapojenie Úradu v procese tvorbe Stratégie, resp. časti, týkajúcej sa práv osôb žijúcich na hranici chudoby. V závere svojho prejavu popísal aj aktuálny stav úrovne implementácie medzinárodno-právnych záväzkov Slovenskej republiky i medzinárodných odporúčaní.

Blok uzavrela **Barbara Illková**, veľvyslankyňa, generálna riaditeľka sekcie právnej a konzulárnej Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, tajomníčka Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. (Pre celý príspevok pozri prílohu.) Zdôraznila praktický význam inštitucionálneho zabezpečenia pre ľudskoprávnu agendu. V ďalšej časti bližšie predstavila pôsobenie Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť Slovenskej republiky a jej činnosť.

Po prezentáciách nasledovala krátka diskusia. Zazneli obavy účastníkov z toho, že si občania na Slovensku zvolili za predstaviteľa regionálnej samosprávy extrémistu (Mariána Kotlebu) a z narastania extrémizmu v Európe.

Účastníčka vyjadrila názor, že ĽP organizáciám chýbajú ľudské zdroje a expertíza, ako aj financie, bez ktorých nie je možné zabezpečiť ĽP agendu. Ako riešenie navrhla, vytvorenie ĽP kapitoly v štátnom rozpočte, ktorá by umožnila jasné vyčíslenie a každoročné vyčlenenie financií.

V časti „**Advokácia ľudských práv a monitorovanie stavu ich dodržiavania, úloha mimovládnych organizácií v oblasti ochrany ľudských práv**“ sa rečníci a rečníčky zaoberali presadzovaním ľudských práv ako na úrovni štátnych inštitúcií, tak na úrovni mimovládnych neziskových organizácií.

Andrea Cisárová, riaditeľka Centra pre medzinárodno-právnu ochranu detí a mládeže, predstavila najvýznamnejšie oblasti problémov, ktorými sa Centrum zaoberá. Sú to otázky vymáhania medzinárodného výživného, únosy detí, problémy maloletých detí, ktoré sa nachádzajú mimo územia SR v náhradných rodinách alebo bez dozoru a otázka medzištátnych adopcíí.

Nataša Nikitinová, riaditeľka Centra právnej pomoci, ktoré poskytuje právnu pomoc ľuďom v hmotnej núdzi (pre celý príspevok pozri prílohu), predstavila fungovanie a význam centra. Uviedla, že poslanie Centra právnej pomoci vidí v zabezpečení práva na spravodlivý proces a poskytnutie právnych služieb pre ľudí v hmotnej núdzi a zdôraznila, že úlohou centra je aj informovanie ľudí, o tom že každý občan, ktorý nemá prostriedky, sa má na koho obrátiť.

Sylvia Porubánová, členka redakčného tímu, riaditeľka Inštitútu pre výskum práce a rodiny, predstavila sumár názorov, odporúčaní a výziev z výborov a pracovných skupín Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť týkajúce sa stratégie a špecificky inštitucionálnej architektúry LP a inštitucionálnej podpory mimovládnych organizácií a implementačných mechanizmov participácie.

Poslednou rečníčkou bola **Zuzana Szatmáry**, riaditeľka Nadácie Charty 77 (pre celý príspevok pozri prílohu), ktorá vyjadrila súhlas s komentárom účastníčky o návrhu na vytvorenie samostatnej kapitoly v štátnom rozpočte. Kriticky sa vyjadrila k Centru pre právnu pomoc, pretože jeho klientmi nemôžu byť niektorí občania, ktorí nie sú tak chudobní, aby mohli byť klientmi CPP, no nemôžu si dovoliť vlastného advokáta. Právo na spravodlivý proces sa podľa nej na Slovensku nenapĺňa tak, ako sa má.

Nasledovala krátka diskusia. Účastníčka vyjadrila znepokojenie nad tým, že téma obetí násilia, trestných činov a terorizmu sa nedostala do stratégie, napriek tomu, že v súčasnosti nie je pre takého obeť zabezpečené základného právo na život a dôstojnosť.

Ďalší účastník vo svojom komentári pomenoval dve línie presadzovania ľudských práv – prvú ako „právny aktivizmus“, ktorý pôsobí na vytváranie inštitúcií a nástrojov, druhú ako dodržiavanie a aplikovanie zvnútorňovaných hodnôt. Druhý prístup je podľa neho v Stratégii zanedbávaný.

Sylvia Porubánová účastníkov ubezpečila, že odkaz na riešenie situácie obetí násilia, trestných činov a terorizmu bude súčasťou Stratégie.

Zaznela otázku pre pani Nikitinovú, či si vie predstaviť, že by sa hranica poskytovania právnych služieb ľuďom v núdzi posunula k mediánu.

Vo svojej reakcii Nataša Nikitinová uviedla, že Ministerstvo spravodlivosti pripravuje po osemročnom fungovaní Centra právnej pomoci novelizáciu jeho zákona (na základe vyhodnotenia nastavených kritérií, ktoré súvisí s politickými aj vládnymi záujmami). Posunutie hranice by malo obrovský dosah na rozpočet – napriek tomu na to tiež apeluje, pretože súčasné nastavenie vníma ako nedostatočné. Ako príklad uviedla dôchodcov, ktorí sú ako klienti CPP automaticky vylúčení. Dodala, že na zmene kritérií sa pracuje a je v legislatívnych plánoch vlády v lete; uviedla však, že by bola najradšej, keby vznikol nový moderný zákon.

Diskusné bloky

Prvá skupina

Témou prvého diskusného bloku boli Parížske princípy vs. fakultatívne mechanizmy ochrany ľudských práv.

Na úvod zazneli tri prezentácie, a to 1) príspevok Dagmar Hornej, predsedníčky celoštátnej komisie Olympiády ľudských práv a členky redakčného tímu, 2) príspevok Lucie Mokrej, z Fakulta sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave a 3) príspevok Mariána Filčíka, člena riadiaceho výboru Koordinačnej skupiny pre prípravu Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR a súčasne zástupcu Ministerstva spravodlivosti SR.

Dagmar Horná vo svojom príspevku (pre celý príspevok pozri prílohu) predstavila históriu vzniku a zmysel Parížskych princípov. Tiež prezentovala úlohy medzinárodného výboru pre inštitúcie ľudských práv, The International Coordinating Committee (ICC) for National Human Rights Institutions (NHRI). Predstavila akreditačný proces pre NHRIs. Opatrenia, ktoré ICC prijal na zdokonalenie procesu zahŕňajú: systém posudzovania NHRIs na periodickej báze 5 rokov; odvolací proces pre NHRIs na zabezpečenie väčšej transparentnosti a náležitosti procesu; rigoróznejšie posudzovanie každej prihlášky; zrozumiteľnejšie odporúčania a širšiu distribúciu a väčšiu znalosť odporúčaní SCA zo strany NHRIs a iných zodpovedných subjektov.

Zaznelo aj šesť hlavných kritérií, ktoré majú NHRIs poľa Parížskych princípov spĺňať, a to: 1) mandát a kompetencia: široký mandát, založený na univerzálnych LP normách a štandardoch; 2) autonómnosť od vlády; 3) nezávislosť zaručenú štatútom alebo ústavou; 4) pluralizmus; 5) primerané zdroje a 6) primerané investigatívne právomoci.

Lucia Mokrá vo svojom príspevku zamerala na pohľad na Parížske princípy z pohľadu štyroch oblastí, v rámci ktorých by sme mohli formulovať odporúčania.

- 1) Otázka, či máme inštitucionálnu architektúru alebo hierarchiu inštitúcií v oblasti ľudských práv. V tejto téme sa pani Mokrá venovala najmä rozdeleniu inštitúcií v oblasti ľudských práv na tie, ktoré sú zriadené štátom, ďalej na tie, ktoré sú nezávislé (štát vytvorí podmienky ale nezasahuje do ich činnosti) alebo na MVO, ktoré často dopĺňajú činnosť štátu.
- 2) Otázka politickej nezávislosti. Parížske princípy hovoria o tom, že štát má vytvárať podmienky a priestor pre vznik a činnosť inštitúcií v oblasti ľudských práv, ale tie sú od neho nezávislé. Z pohľadu tohto princípu pani Mokrá pomenovala nedostatky na Slovensku, vzhľadom na to, že je potrebné, aby tu spolupracovali všetky tri sektory (štátny, súkromný aj neziskový), čo sa však nedeje.
- 3) Otázka personálneho zabezpečenia. Personálne zabezpečenie inštitúcií v oblasti ľudských práv sú poddimenzované. Pani Mokrá vidí problém jednak vo financovaní, ale aj v tom, že povedomie o ľudských právach nie je bežnou súčasťou vzdelávania. Tak by personálne zabezpečenie mohlo byť naplnené osobami, ktoré pôsobia v rôznych oblastiach, ale tí by mali zároveň aj ľudsko-právne vzdelanie
- 4) Otázka finančného zabezpečenia: Pani Mokrá pomenovala ako možné riešenie finančného zabezpečenia vo vytvorení samostatnej rozpočtovej kapitoly štátneho rozpočtu pre oblasť ľudských práv. Tak by sa zabezpečila garancia príjmov pre inštitúcie v oblasti ľudských práv. Tiež zdôraznila, že takto by tiež bola zabezpečená aj finančná nezávislosť oblasti ľudských práv.

V rámci sumarizácie tiež hovorila o tom, že inštitúciám v oblasti ľudských právach sa dáva zodpovednosť, avšak je potrebná aj vynútiteľnosť, teda umožnenie vynútiť realizáciu odporúčaní hodnotiacich správ.

Marián Filčík sa v príspevku (pre celý príspevok pozri prílohu) zamerl najmä o návrhu novely zákona o Slovenskom národnom stredisku pre ľudské práva (SNSĽP). Zamerl sa najmä na reakcie na kritiku komisie z roku 2007, kedy bola hodnotená re-akreditačná žiadosť strediska. V správe sa uvádza, že stredisko nespĺňa požiadavky Parížskych princípov pričom komisia odkázala na 5 konkrétnych princípov a to: široký ľudsko-právny mandát; v rámci kompetencií a úloh – predkladanie správ a odporúčaní parlamentu alebo vláde a podporu ratifikácie a implementácie medzinárodných ľudskoprávnych dokumentov; zloženie garantujúce nezávislosť a pluralizmus; metódy práce – pravidelné stretávanie všetkých členov organizácie; dostatočné finančné zdroje – s cieľom zaistiť pre NHRI úplnú finančnú autonómiu. Pán Filčík pomenoval v oblasti, v ktorých od roku 2007 nastal pokrok (široký ľudsko-právny mandát) ako aj návrhy na riešenie ostatných problémov v rámci novelizácie zákona, ktorú pripravuje Ministerstvo spravodlivosti.

Cieľom diskusie bolo formulovanie odporúčaní vo vzťahu k legislatívnym úpravám a novelizácií Zákona o stredisku pre ľudské práva (ĽP) alebo iných inštitúcií, ktoré sa dotýkajú témy ľudských práv. Odporúčania účastníkov sú zoskupené podľa hlavných tém, ktoré zazneli.

Kreovanie a fungovanie správnej rady SNSĽP

V diskusii opakovanne zaznelo, že je potrebné **nastaviť kritéria pre výber členov správnej rady**. Mali by to byť ľudia, ktorí preukážu svoju odbornosť, vzdelanie, skúsenosti v tejto téme a mali by mať za sebou činnosť v oblasti ĽP (mali by predložiť ako dlho a ako spôsobom sa venujú tejto téme). Nastavenie odborných kritérií by pomohlo zabezpečiť expertízu, ale aj nezávislosť nominovaných kandidátov. Zaznelo, že nominanta za neziskový sektor by mohla voliť občianska komora Rady vlády pre ľudské práva.

Viacero účastníkov považuje za najlepšie riešenie výber členov správnej rady prostredníctvom **verejného výberu**.

Viackrát zaznelo, že členstvo v správnej rade SNSĽP by nemalo byť čestnou funkciou, ale nejakým spôsobom **honorovanou funkciou**. V slovenských podmienkach nie je realistické očakávať, že experti ma tému ĽP majú kapacitu bezplatne venovať veľký objem práce pre takúto rolu.

Zaznelo, že správna rada by mala byť orgánom, ktorý má autoritu, verejnosť vie o jej činnosti a mala byť mať jasne pomenované kompetencie vo vzťahu k SNSĽP.

Z hľadiska roly správnej rady zaznelo, že je potrebné nájsť prienik medzi výkonnou a dozornou kompetenciou správnej rady. Keď zákon bude prijatý SNSĽP chce vytvoriť interný predpis pre stanovenie konkrétnych požiadaviek na členov správnej rady (napr. na ich vzdelanie) a následne osloviť tých, ktorí sú oprávnení nominovať členov správnej rady. Riaditeľ SNSĽP vyjadril že, podľa neho je zlý krok, že v novelizácií sa objavil návrh, aby predstavitelia akademickej pôdy boli nahradení predstaviteľmi štátnych orgánov. Zároveň je podľa neho ťažké nájsť naozaj nezávislých kandidátov. Členovia by mali byť nezávislí experti, ale zároveň by nemali byť úplne odtrhnutí od nominujúcich orgánov.

Následne zaznelo, že **kritériá pre výber členov správnej rady by mali byť nastavené už zákone**, nastavenie v interných predpisoch nie je dostatočné pretože Parížske princípy vyžadujú ústavné alebo zákonne úpravy.

V zahraničí sa používa pojem rada (bez prívlastku správna), čo by bolo možné zaviesť aj u nás a už v zákone zadefinovať presné kompetencie. Ak chceme aby bol nový zákon v zhode s Parížskymi princípmi musíme dodržať **princíp pluralizmu** a participatívneho zastúpenia – teda MVO, občianska spoločnosť, vláda, univerzity a pod. Dôležitá je aj vyváženosť žien a mužov v správnej rade SNSLP, ale nie nevyhnutne formou kvót, skôr ako princíp.

Financovanie vs. široký mandát SNSLP

Zaznelo, že je potrebné zvážiť financovanie SNSLP vo vzťahu k širokému mandátu, ktorý v súčasnosti stredisko má. S rozpočtom aký stredisko má, nie je možné naplňať všetky úlohy. Takže je potrebné buď zvýšiť financovanie alebo zúžiť zameranie. Zaznelo, že vo vzťahu k financovaniu by mohli pomôcť prostriedky štrukturálnych fondov na najbližšie programové obdobie 2014-2020 (zaznela informácia o vyčlenení 29 miliónov € na podporu otázok nediskriminácie)

Výber výkonného riaditeľa

Chcel by vyzdvihnúť precizovanie výberu výkonného riaditeľa a myslí si, že verejný výber by sa mal týkať aj výberu výkonného riaditeľa.

Vynútiteľnosť naplňania odporúčaní vyplývajúcich zo správ SNSLP

Návrh zmena v zodpovednosti inštitúcií v oblasti ľudských práv. Je potrebné vytvoriť aj systém vynútiteľnosti a kontroly (a aj systém sankcií), tento systém by tiež mal byť zadefinovaný v zákone.

Druhá skupina

Témami druhého diskusného bloku boli inštitucionálna podpora mimovládnych organizácií a zlepšenie implementačných mechanizmov ochrany ľudských práv a participácia. Na úvod vystúpili **Marcel Dávid Zajac**, podpredseda Rady vlády pre mimovládne neziskové organizácie a **Adriana Mesochoritsová**, členka Koordinačnej skupiny pre prípravu Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR, členka Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a podpredsedníčka Výboru pre rodovú rovnosť.

Marcel Zajac v úvode stručne prestavil predmet činnosti Rady vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie a pokračoval témou inštitucionálneho rozvoja MVO¹. Poznamenal, že na Slovensku v súčasnosti neexistuje orgán moci, ktorý by zodpovedne pristupoval k fungovaniu neziskových organizácií. *„Keď hovoríme o tom, že organizácie fungujú z viaczdrojového financovania, je to aj o tom, koľko financií nenateká alebo nateká zlým spôsobom zo zdrojov.“*

Upozornil, že na to, aby sa mohlo ďalej rozprávať o organizáciách venujúcich sa ľudským právam, je potrebné hovoriť o tom, čo sú ľudské práva. Rovnako je nevyhnutné, aby sme sa pozerali na celú šírku aktivít, ktoré takéto organizácie môžu realizovať. V odporúčaníach by mala byť nielen podpora samotných aktivít takýchto organizácií, ale aj ich inštitucionálna podpora. Keď budú aktivity realizované bez toho, aby boli inštitucionálne zabezpečené, ich kvalita môže rýchlo klesnúť. Zdôraznil, že pre kvalitné aktivity je nevyhnutné spracovanie informácií, ich overenie spätnou väzbou a premietnutie do stratégie a inovácií – a práve na to potrebujú sektory svoje (fungujúce) inštitúcie.

Adriana Mesochoritsová sa vo svojom vstupe vrátila aj k téme financovania. V snahe o inštitucionálne posilnenie MNO je podľa nej vždy problémom finančná udržateľnosť – jedno z hlavných odporúčaní pre túto kapitolu Stratégie by preto podľa nej malo smerovať práve

¹ MVO – mimovládne organizácie, MNO – mimovládne neziskové organizácie

k finančnej udržateľnosti MNO. Zdôraznila, že zo strany štátnej správy nemôže zaznieť: „*My vám dáme peniaze na to, aby ste nás kritizovali?*“ To je podľa nej nevhodné videnie, lebo nejde o peniaze štátnych úradníkov, ale peniaze všetkých občanov a občianok tejto krajiny. Pripomenula tiež, že dôležité je nielen financovanie, ale aj inštitucionálne zabezpečenie: „*Je zrejmé, že MNO sa snažia vstupovať do tvorby verejných politík, ale máme pocit, že je to len dobrá vôľa politických inštitúcií. Nie je tu však väčší legislatívny priestor na to, aby fungovalo zapájanie MNO do tvorby politík.*“ Za ďalší dôležitý bod označila participáciu na rozhodovaní: „*Hovoríme o tom, aká je dôležitá, ale ťažko advokujeme v oblasti ľudských práv, ak sa dostaneme k materiálom oneskorene. S niektorými ministerstvami sa nám však už darí a zapájajú nás aj do tvorby materiálov.*“ Za dôležité považuje aj otvorenie otázky legitimacy MNO – napríklad v oblasti ľudských práv je podľa nej dôležité, aby za legitímne boli považované také organizácie, ktoré sa ľudským právam venujú dlhodobo, rozumejú im, vedia ako sa vyvíjajú, rešpektujú ľudskoprávne východiská a hodnoty a majú ich zvnútornené.

Marcel Zajac ako pozitívny príklad uviedol Aarhuský protokol z oblasti životného prostredia, ktorý sa člení tri oblasti: prístup k informáciám, prístup k spolurozhodovaniu (participácia na rozhodovaní) a prístup k spravodlivosti. Vyjadril názor, že tieto princípy sú správne a aplikovateľné na celú spoločnosť, nielen na oblasť životného prostredia. Aarhuským dohovorom európske spoločenstvo podľa neho deklarovalo, že životné prostredie je dôležitejšie ako ekonomický záujem. „*Ak je životné prostredie takouto oblasťou, ktorá ďalšia by mala mať takéto postavenie, ak nie ľudské práva?*“ povedal Marcel Zajac.

V nasledujúcej diskusii dominovali témy financovania a finančnej udržateľnosti mimovládnych neziskových organizácií, reprezentatívnosti, legitimacy a akreditácie MNO; spolupráce, vedenia dialógu a zapojenia MNO do tvorby verejných politík a téma vzdelávania v oblasti ľudských práv.

Financovanie a finančná udržateľnosť MNO

V tejto oblasti rezonovala veľmi silno potreba zabezpečenia väčšej finančnej podpory pre MNO, vďaka ktorej by tretí sektor mohol byť lepším partnerom a podporou vláde. Objavila sa aj téma prierezového nastavenia systému tak, aby to MNO nespôsobovalo problémy (napr. režijné náklady, odvody a mzdy sú často zaradené do neoprávnených nákladov; rozlišovanie mzdy a odmeny, rozdielne administratívne nároky pri rôznych štátnych subjektoch).

Viacerí účastníci vyslovili potrebu posilniť financovanie inštitucionálneho rozvoja MNO tak, aby mohli MNO naplňať svoje poslanie v oblasti ľudských práv. Pretože niektorí účastníci vnímajú grantový systém ako náhodný (nie je isté, či MNO peniaze dostane) a štrukturálne fondy sú dočasné, mala by sa podľa nich na ministerstve financií otvoriť rozpočtová kapitola, ktorá by zabezpečila financovanie MNO. Ďalším možným riešením by bolo vytvorenie systému blokových grantov.

Základným princípom pri hodnotení žiadostí o pridelenie dotácií (grantov) by mala byť transparentnosť (poskytnutie spätnej väzby pri neúspešnej žiadosti, zverejňovanie mien hodnotiteľov). Hodnotenie projektov by tiež malo byť postavené na posudzovaní toho, či sa naplnil ich obsah a dosiahli ciele, nielen či sa minuli peniaze. Jednou z pripomienok bolo, aby sa už pri tvorbe výziev myslelo na to, aby neboli diskriminačné a samotné nastavovanie finančných mechanizmov by sa malo riešiť participatívne (so zapojením MNO).

Reprezentatívnosť, legitimita a akreditácia MNO

Viacerí účastníci sa zhodli, že je dôležité, aby do tvorby politík zasahovali najmä tie organizácie, ktorých legitimita je daná expertízou, skúsenosťami a prihlásením sa k hodnotovým východiskám, spojeným s ľudskými právami. Viacero účastníkov sa tiež vyjadrilo, že aj keď rozumejú potrebám

štátnej správy mať reprezentatívnych partnerov, napr. strešné organizácie, ktorí by mohli poskytovať verejnej správe spätnú väzbu, táto reprezentatívnosť by mala byť odvodená od expertízy a skúseností projektov, nie od počtu zamestnancov či často nedosiahnuteľného počtu členov. Ako jedno z riešení vnímalo viacero účastníkov akreditáciu MNO, ktorá by zároveň mohla pomôcť aj ako podklad v oblasti financovania.

Spolupráca, vedenie dialógu a zapojenie MNO do tvorby verejných politík

Účastníci diskusie sa zhodli na tom, že im záleží na spolupráci so štátnu správou a vyjadrili potrebu, aby táto spolupráca a dialóg prebiehali na partnerskej úrovni, so spoznaním a ocenením vzájomných prínosov. Diskusia o participácii sa niesla na dvoch úrovniach – na úrovni zapojenia do prípravy ľudskoprávnej stratégie (kde zaznelo, že pri tvorbe stratégie nebol zapojený podnikateľský sektor ako najväčší zamestnávateľ) a na úrovni zdôraznenia, že participácia tiež patrí medzi základné ľudské práva a právo vyjadrovať sa k veciam, ktoré sa MNO týkajú, treba premietnuť do praxe.

V oblasti participácie na tvorbe verejných politík účastníci zdôrazňovali najmä potrebu mať možnosť participovať od samého začiatku na procesoch tvorby verejných politík, tak ako to pre environmentálnu oblasť definuje Aarhuský protokol.

Od účastníkov tiež zaznela požiadavka sfunkčniť pôsobnosť rád vlády a posilniť inštitúcie, ktoré dávajú odporúčania, pretože často nebývajú splnené.

Vzdelávanie v oblasti ľudských práv

Viacerí účastníci sa zhodli, že ľudskoprávna výchova by mala figurovať v celom spektre vzdelávania, od základnej školy cez absolventov pedagogických fakúlt po oblasť celoživotného vzdelávania. Takéto vzdelávanie by tiež malo byť povinné pre verejnú aj štátnu správu.

Prílohy:

Príspevok Tomáša Čitbaja z Kancelárie verejného ochrancu práv

Právna úprava týkajúca sa kreovania a postavenia verejného ochrancu práv bola prijatá v roku 2001, a to jednak ústavným zákonom č. 90/2001 z. z., ktorým sa tento inštitút zaviedol do ôsmej hlavy ústavy slovenskej republiky popri prokuratúre slovenskej republiky, a jednak Zákonom č. 564/2001 Z.z. o verejnom ochrancovi práv, ktorý nadobudol účinnosť od 1. Januára 2002.

Na základe tejto právnej úpravy došlo ku kreovaniu verejného ochrancu práv ako nezávislého ústavného orgánu, ktorý sa podieľa na ochrane základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

Rozdiel medzi českou právnou úpravou a slovenskou právnou úpravou spočíva v tom, že slovenský verejný ochranca práv rieši podnety týkajúce sa dodržiavania základných práv a slobôd vyplývajúcich z ústavy a medzinárodných zmlúv, hoci český verejný ochranca práv skúma porušovanie aj iných práv, vyplývajúcich z jednotlivých právnych predpisov. Je to dané tým, že prokuratúra ako orgán ochrany práv má iné postavenie ako české státni zastupiteľstvi. Česká právna úprava dáva verejnému ochrancovi práv taktiež pôsobnosť v oblasti preventívnych systematických návštev miest, kde sú ľudia obmedzovaní na osobnej slobode. Slovenská právna úprava explicitne takéto ustanovenie o preventívnych návštevách nemá, avšak s ohľadom na právny názor verejnej ochrankyne práv jej oprávnenie na takéto systematické návštevy dáva ustanovenie zákona § 13 ods. 1, ktoré umožňuje verejnému ochrancovi práv konať na základe vlastnej iniciatívy.

Česká právna úprava taktiež dáva verejnému ochrancovi práv právomoci v oblasti presadzovania práva na rovnaké zaobchádzanie a v oblasti ochrany pred diskrimináciou. V podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky je táto právomoc zverená Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva.

Česká právna úprava inštitútu verejného ochrancu práv obsahuje aj ochranu tzv. práva na „dobrú správu“. Jedná sa o akési „dobré mravy“ verejného práva, to je také správanie orgánov verejnej správy, ktoré im zákon priamo nepredpisuje, avšak napriek tomu ich je možné spravodlivo požadovať. Slovenská právna úprava ochranu práva na „dobrú správu“ vyslovene neobsahuje, ani takéto právo nie je súčasťou katalógu základných ľudských práv a slobôd, avšak podľa názoru verejnej ochrankyne práv ja takéto právo neoddeliteľnou súčasťou iných základných práv, ako sú právo na dôstojnosť, česť, rovnaké zaobchádzanie, na ochranu súkromia a rodinného života atď. Nevhodné, neslušné, arogantné konanie úradu alebo úradníka vo vzťahu k občanovi, od ktorého podľa ústavy pochádza všetka moc, nemôže byť v súlade s princípmi demokratického a právneho štátu, ani so zásadami, na ktorých je postavený náš právny poriadok. Navyše na rozdiel od našej právnej úpravy je právo na dobrú správu súčasťou dodatku Lisabonskej zmluvy. Z toho vyplýva, že úlohou verejného ochrancu práv v Slovenskej republike je aj ochrana práva na dobrú správu. Takýto záver bol prijatý na stretnutí verejných ochrancov práv V4, ktoré sa uskutočnilo v Častej Papierničke v apríli 2013.

Zákon o verejnom ochrancovi práv prešlo za obdobie od jeho vzniku viacerými novelami, kde došlo k precizácii právnej úpravy.

Celkovo je možné zhrnúť, že inštitucionálne je ochrana ľudských práv pred konaním orgánov verejnej správy a verejnej moci na dobrej úrovni, t.j. zákony sú dobré. Samozrejme technicky je možné

jednotlivé ustanovenia precizovať ďalej tak, aby nevyvolávali pochybnosti o ich výklade a aby zjednodušili a lepšie zabezpečili výkon reálnej činnosti verejného ochrancu práv a jeho kancelárie.

Reálnym problémom je však prax. Na plnohodnotné vykonávanie činnosti verejného ochrancu práv nie sú v súčasnosti vytvorené podmienky, týka sa to budovy a možnej relokácie zdrojov, ktoré sú v súčasnosti viazané na komerčný nájom, ako aj celkovej kapacity zamestnancov kancelárie, ktorých počet je závislý od rozpočtu. Česká kancelária má okolo 110 právnikov vybavujúcich agendu VOP a slovenská kancelária 17 aj s vedúcimi zamestnancami. Tento počet aj vzhľadom na neustále rastúci počet podnetov je už v súčasnosti nedostačujúci. Preto verejný ochranca práv často vykonáva svoju činnosť v obmedzených podmienkach.

Ďalším problémom je nechota vnímať verejného ochrancu práv ako relevantný subjekt s vážnosťou ústavného orgánu a závery verejného ochrancu práv o dodržiavaní ľudských práv často ostanú len na papieri. Snaha o politikárčenie, odmietanie existencie problému bez náležitej diskusie, alebo zľahčovanie problému k ochrane základných práv a slobôd neprispieva.

Ako príklad uvediem proces predkladania správy o činnosti VOP za rok 2012, kedy bola táto správa vrátená (bez opory v zákone) na dopracovanie verejnej ochrankyni práv, namiesto toho, aby sa národná rada reálne zaoberala odporúčaniami, ktoré jej boli prednesené. V správe za rok 2013 je obsiahnutá aj informácia o tom, ako boli realizované odporúčania národnej rade zo správy za rok 2012.

Ako príklad uvediem:

- a) zameniť platnú zákonnú právnu úpravu nároku na vdovský a vdovecký dôchodok, aby sa odstránila nerovnosť – nerealizovalo sa,
- b) zákonom upraviť vytvorenie štátnej profesionálnej siete pomáhajúcich profesií (terénna sociálna práca) – nerealizovalo sa,
- c) prehodnotiť právnu úpravu pozbavenia spôsobilosti na právne úkony – zvažuje sa zmena,
- d) v zákone riešiť právne postavenie zamestnancov, ktorým zamestnávateľ nevyplácal mzdu, zrušil, opustil, vypratal prevádzku a nevydal im doklady o skončení ich pracovnoprávneho vzťahu – neriešilo sa,
- e) zákonom ustanoviť povinnosť orgánu verejnej správy podať návrh na začatie konkurzného konania voči dlžníkovi štátu od určitej výšky jeho dlhu a určiť sankciu za nesplnenie tejto povinnosti – nerealizovalo sa,
- f) zmeniť ustanovenia o vecnom bremene v zákone č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov tak, aby obmedzenie vlastníckeho práva nepresahovalo nevyhnutnú mieru – nerealizovalo sa,
- g) pri schvaľovaní štátneho rozpočtu na rok 2014 v kapitole Všeobecná pokladničná správa vytvorí podmienky pre vykonávanie úplnej pôsobnosti verejného ochrancu práv – nerealizovalo sa.

V roku 2013 bola Národnej rade predložená taktiež mimoriadna správa, ktorá sa týkala napr. hromadného porušovania práva rómskych detí na vzdelanie – táto správa ostala bez povšimnutia.

Pre plnohodnotný výkon pôsobnosti verejného ochrancu práv teda nestačí perfektná právna úprava, dôležitá je aj ochota a spolupráca zo strany orgánov verejnej správy spolupodieľať sa na ochrane ľudských práv, bez ktorej akákoľvek snaha a aktivita inštitútu verejného ochrancu práv nebude dostatočná na to, aby priniesla reálne pozitívne výsledky v oblasti ochrany základných práv a slobôd.

Príspevok Mariana Mesároša, výkonného riaditeľa Slovenského národného strediska pre ľudské práva

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva bolo zriadené zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva (ďalej len „zákon č. 308/1993 Z. z.“), s účinnosťou od 1. januára 1994 na základe medzinárodnej zmluvy (Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a Organizáciou Spojených národov o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva. Stredisko je nezávislou právnickou osobou, ktorá sa nezapisuje do obchodného registra. Je neziskovou organizáciou. Podrobnosti o vnútorných pomeroch Strediska upravuje Štatút Strediska, ktorý je v súlade s citovanou medzinárodnou zmluvou, obsahujúcou tiež záväzok vlády SR finančne zabezpečiť udržateľnosť a právnu a prevádzkovú nezávislosť Strediska.

Stredisko ako nezávislá právnická osoba plní nezastupiteľné úlohy v oblasti ľudských práv a základných slobôd, vrátane práv dieťaťa (ďalej len „ľudské práva“) a dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania. Od roku 2004 je činnosť Strediska úzko spätá s uplatňovaním antidiskriminačnej legislatívy v SR, kedy antidiskriminačný zákon ustanovil Stredisko za slovenskú inštitúciu pre rovnoprávnosť t. j. pre posudzovanie dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania podľa antidiskriminačného zákona.

K pravidelným a sústavným úlohám patrí systematické sledovanie médií vo vzťahu k ľudským právam. Monitoring médií je zameraný na priebežnú pravidelnú selekciu článkov a informácií podľa tém a oblastí, tvorbu databázy pre poskytovanie údajov a šírenie informácií v konkrétnej oblasti ľudských práv, poskytovanie pravidelných a ad hoc výstupov kvantitatívnej analýzy získaných údajov a obsahovú analýzu medializovaných káuz súvisiacich s danou oblasťou. Výsledky monitoringu slúžia pri príprave podkladov pre vzdelávacie aktivity a odborné stanoviská Strediska, ako aj pri poskytovaní pomoci klientom Strediska. Stredisko dlhodobo nemá formalizovaný zber informácií z rezortných informačných kanálov o relevantných dátach (oblasť LP, nediskriminácia, práva dieťaťa). V súčasnosti preto skúmame priestor na rokovanie s jednotlivými ústrednými orgánmi štátnej správy s cieľom zabezpečenia prístupu k vybraným dátam ich rezortných štatistík, potrebné sa javia aj rokovania o prípadnom rozšírení sledovaných údajov na úrovni týchto subjektov (napr. dočasné vyrovnávacie opatrenia, konkrétnejšie dáta v prípade diskriminačných žalôb v súdnej štatistike a pod...).

Stredisko každoročne do 30. apríla vypracúva a uverejňuje za predchádzajúci rok Správu o dodržiavaní ľudských práv v Slovenskej republike. Správa sa zameriava na vybrané práva a slobody, ktoré v danom boli predmetom verejných diskusií, pri uplatňovaní ktorých sa prejavili nedostatky, alebo ktorých ochrana sa ukázala ako problematická. Viaceré boli predmetom legislatívnych zmien, prípadne s ich presadzovaním boli spojené kampane. Správa poskytuje informácie o garantovaní práv, najvýznamnejšiu medzinárodnú a vnútroštátnu právnu úpravu, v niektorých prípadoch aj nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky a rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva.

S cieľom poskytnúť objektívny, pravdivý a aktuálny obraz o dodržiavaní ľudských práv v Slovenskej republike za uplynulý rok a súčasne uviesť aj stanoviská a odporúčania na zabezpečenie zefektívnenia ochrany a uplatňovania ľudských práv a základných slobôd, sa Stredisko obracia so žiadosťou o súčinnosť na široký okruh orgánov verejnej správy, verejnoprávne inštitúcie, mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti ľudských práv i akademickú obec. Stredisko pri plnení úloh spolupracuje s orgánmi štátnej správy, územnej samosprávy, mimovládnymi organizáciami, ktoré pôsobia v oblasti ľudských práv, s medzinárodnými organizáciami pôsobiacimi v tejto oblasti a s partnerskými organizáciami v zahraničí, pôsobiacimi v oblasti ľudských práv. Všetky svoje zákonné úlohy a kľúčové aktivity vyvíja Stredisko aj v regiónoch prostredníctvom 3 stálych regionálnych kancelárií.

Stredisko tiež zhromažďuje a na požiadanie poskytuje informácie o rasizme, xenofóbii a antisemitizme v Slovenskej republike. Tu chcem na úvod uviesť, že extrémizmus je ťažko odstrániteľný fenomén, pretože súvisí najmä s iracionálnymi faktormi ako identita, predsudky, psychika, stereotypné názory, náboženstvo atď. Je však možné ho regulovať a v tomto prípade zohráva nezastupiteľnú úlohu štát so svojimi mocenskými nástrojmi a taktiež ostatné subjekty – samospráva, vzdelávacie inštitúcie, mimovládne organizácie či medzinárodné inštitúcie zaoberajúce sa bojom proti extrémizmu a elimináciou všetkých jeho prejavov.

Stredisko taktiež vydáva každoročne Správu o monitoringu médií so špeciálnym zameraním na prejavy rasizmu, xenofóbie a antisemitizmu, ktorá je voľne dostupná na webovej stránke Strediska. Stredisko má záujem v budúcnosti zamerať svoju pozornosť nielen na vzdelávacie aktivity a informačné kampane, ale podrobne monitorovať extrémistické prejavy, sledovať spôsob podávania správ médiami a taktiež sa vyjadrovať formou stanovísk a vyjadrení ku problematike extrémizmu a tým pozitívnejšie formovať všeobecnú mienku spoločnosti. Stále aktuálnejším sa totiž stáva aj veľmi nebezpečný fenomén šírenia rasovej, etnickej a inej neznášanlivosti na internete. Média by mali veľmi zodpovedne pristupovať k informovaniu o takýchto prejavoch a o ich agende sledujúcej šírenie protirómskych nálad cez zneužívanie reálnych problémov spolunažívania Rómov a majority a parazitovania na nich.

Jednou z oblastí pôsobenia SNSLP je aj príprava rôznych vzdelávacích aktivít zameraných na oblasť ľudských práv a diskriminácie. Pri realizácii cca 100 podujatí ročne s celkovou účasťou vyše 2000 účastníkov a účastníčok sa dlhodobo venujeme vzdelávaniu detí a mládeže. Máme pocit, že s osvetou zásady rovnakého zaobchádzania je potrebné začínať už na školách, mladí ľudia si často neuvedomujú svoje predsudky a nevedia správne vyhodnotiť určité situácie. Zo strany škôl je o tieto formy vzdelávania veľký záujem. Vzdelávanie sa uskutočňuje najmä formou prednášok a moderovaných diskusií doplnených o rôzne modelové hry a krátke dokumentárne filmy.

Stredisko pristúpilo k vytvoreniu štandardného portfólia výchovno-vzdelávacích aktivít ponúkaných v 5 témach. Každú tému ponúka v rôznych variantoch podľa časovej náročnosti. Ponukový list so základnými informáciami a krátkym obsahom každého variantu je na začiatku školského roka rozposlaný na stovky základných a stredných škôl po celom Slovensku. Každá škola má možnosť vybrať si tému a variant, ktorý škole najviac vyhovuje.

Stredisko sa venuje aj iným cieľovým skupinám. Za roky existencie Strediska sa nazbierali rôzne aktivity, v posledných rokoch sú to napríklad:

- vzdelávanie zamerané na problematiku diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných prejavov intolerancie pre príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže.
- päťdňové bloky vzdelávacích sústrezení pre policajtov útvarov služby hraničnej a služby cudzineckej polície SR, v rámci ktorých bola venovaná pozornosť ľudským právam, azylovej problematike, nediskriminácii, antidiskriminačnej legislatíve, právam dieťaťa, Eliminácii xenofóbnych prejavov, komunikácii s problémovými klientmi a Etickému kódexu príslušníka PZ.
- Vzdelávanie v oblasti rodovej rovnosti a nediskriminácie pre pedagogických, sociálnych a kultúrnych zamestnancov a zamestnankyne v rámci banskobystričského samosprávneho kraja
- Projekt Rovnosť šancí sa oplatí (Séria aktivít podporujúcich identifikáciu príkladov dobrej praxe pri predchádzaní diskriminácii a presadzovaní rovnosti“ (č. VS/2009/0418) bol podporený v rámci programu
- Vzdelávanie pre vyjednávačov Energeticko-chemického odborového zväzu: opakovaná spolupráca, vzdelávanie v oblasti antidiskriminačnej legislatívy – čo by mali obsahovať

kolektívne zmluvy, pomoc odborov pri predchádzaní diskriminácii, vytváranie prorodinného prostredia u zamestnávateľov

- Vzdelávanie pre Príslušníkov PZ - Odbor extrémizmu a diváckeho násillia.
- Vzdelávanie pre zamestnancov domovov sociálnych služieb Slovenskej katolíckej charity
- Vzdelávanie pre inšpektorov práce

Ako orgán pre rovné zaobchádzanie je Stredisko členom siete EQUINET, ktorá zoskupuje 41 organizácií z 31 európskych krajín s mandátom orgánu na ochranu rovnosti. Práca tejto európskej platformy je založená na aktívnej spolupráci členov a vytváraní vzťahov založených na dôvere, vzájomnej podpore a solidarite. Povinnosť zriadiť orgán na ochranu rovnosti vyplýva členským štátom Európskej únie priamo z európskych antidiskriminačných smerníc.

Stredisko v súčasnosti pôsobí vo všetkých piatich pracovných skupinách EQUINET. Svojich zástupcov poveruje pracovnými úlohami menovite v týchto pracovných skupinách: Právo rovnosti v praxi (Equality Law in Practice), Strategický vývoj (Strategy Development), Komunikačné stratégie a praktiky (Communication Strategies and Practices), Tvorba politík (Policy Formation), Rodová rovnosť (Gender Equality). Každá z pracovných skupín sa spoločne venuje v konkrétnom roku vopred určeným odborným témam. Výsledkom vzájomnej spolupráce, výmeny informácií a výskumu vybraných problematík v rámci stretnutí a celoročnej činnosti pracovných skupín sú rôzne odborné publikácie, spoločné správy a metodické príručky vychádzajúce z praxe členov EQUINET v jednotlivých oblastiach a aspektoch ich činnosti.

Čo sa týka ďalších aktivít Strediska a zahraničného aspektu práce Strediska, Stredisko pôsobí aj v rámci Európskej siete národných inštitúcií pre ľudské práva (ďalej v texte ako „ENNHRI“), ktorá združuje 40 národných inštitúcií pre ľudské práva nielen z krajín Európskej Únie.

V roku 2013 bola ENNHRI etablovaná ako nezisková organizácia na základe belgického práva, založila stály sekretariát v Bruseli. Na základe svojho štatútu je jej hlavným cieľom posilniť ochranu a podporu ľudských práv v Európe.

Hneď po etablovaní ENNHRI ako neziskovej organizácie zaujalo Stredisko proaktívny prístup a navrhlo administratívnu podporu stálemu sekretariátu v Bruseli. Referentka pre medzinárodné vzťahy a výskum každé dva týždne asistuje pri vypracovávaní ENNHRI newsletteru, ktorý je následne distribuovaný medzi jej rozsiahlou členskou základňou. Okrem iného, Stredisko spoločne so Severoírskou komisiou pre ľudské práva vypracovalo projekt „Meet the members“ (stretni členov), ktorého úlohou je v rámci siete prezentovať jednotlivé inštitúcie a tým zabezpečiť väčšiu interakciu v rámci siete.

Referentka pre medzinárodné vzťahy a výskum je súčasťou pracovnej skupiny ENNHRI azyl a migrácia, ktorá sa v budúcnosti pripravuje na vypracovanie stanoviska k právam osôb bez štátnej príslušnosti.

Ako následok proaktívneho prístupu Strediska v rámci komunikačnej stratégie ENNHRI bola referentka vyzvaná, aby sa podieľala na vypracovaní komunikačnej stratégie ENNHRI a poskytla informácie o pomoci Strediska sekretariátu na nadchádzajúcom stretnutí ENNHRI vo Viedni.

Európska komisia sa na jar tohto roku rozhodla o vyčlenenie finančných prostriedkov pre ENNHRI, ktorá má za úlohu zorganizovať projekt zaoberajúci sa monitoringom ľudských práv seniorov najmä v sociálnych zariadeniach. Odborná asistentka pre vnútornú garanciu ľudských práv a vzdelávania bude súčasťou širšej pracovnej skupiny ENNHRI, ktorá bude mať úlohu vypracovať strategické priority projektu a jej prvé stretnutia sa uskutočnia v septembri 2014.

V krátkosti chcem spomenúť aj spoluprácu s Európskou agentúrou pre ľudské práva (ďalej v texte ako „FRA“), ktorá bola založená v roku 2007 ako následníčka organizácia bývalého Európskeho monitorovacieho centra pre rasizmus a xenofóbiu. Stredisko s FRA spolupracuje prostredníctvom distribúcie resp. využívaniu dát, ktoré agentúra zbiera a tým sa zameriava na dvíhanie povedomia verejnej mienky. Stredisko špeciálne pracuje s odborom Národných inštitúcií a Antidiskriminačných orgánov, ktorý je súčasťou komunikačného odboru. Momentálne sa Stredisko podieľa na projekte CLARITY, ktorý si dáva za cieľ vytvoriť internetový nástroj, ktorý objasní systém orgánov mimosúdnej ochrany na jednotlivých národných úrovniach. Stredisko pravidelne distribuuje výsledky výskumov FRA - výskum FRA o právach osôb LGBTI a výskum FRA o násilí na ženách a zúčastňuje sa na stretnutiach organizovaných vo Viedni. Stredisko chce aj naďalej využívať geografickú blízkosť sídla FRA a utužovať tak vzájomnú spoluprácu.

Za účelom ochrany a podpory ľudských práv na Slovensku, Stredisko spolupracuje aj s niektorými orgánmi OSN: Menovite ide najmä o tzv. zmluvné orgány, ktorých kontrolný mechanizmus je založený na podávaní štátnych periodických implementačných správ. Stredisko z pozície národnej inštitúcie pre ľudské práva pripravuje tieňové resp. alternatívne správy k implementačným správam SR.

Úlohou Strediska bolo počas celého roku 2013 podieľanie sa na národnom konzultačnom procese k druhému kolu Univerzálneho periodického hodnotenia (UPH). Stredisko sa zúčastnilo na zasadnutí predstaviteľov občianskej spoločnosti k UPH v Ženeve v novembri v roku 2013 a poskytlo delegáciám štátov rozsiahly podkladový materiál k situácii samotného Strediska, k rómskej otázke a rodovej problematike.

Stredisko tiež pravidelne spracúva a zverejňuje nasledovné odborné stanoviská týkajúce sa diskriminácie. Ročne ide o približne 10 – 15 odborných stanovísk. Plus právne služby a zastupovanie v súdnych konaniach, mediácia. Za obdobie nášho pôsobenia sme sa etablovali ako inštitúcia, na ktorú sa pravidelne obracia klientela, ktorá sa stala obeťou diskriminačných praktík. Klientela využíva služby regionálnych kancelárií, ako aj možnosť osobných, či telefonických konzultácií. Za ostatné obdobie evidujeme zvýšený počet diskriminácie z dôvodu iného postavenia (odborová aktivizácia, vzhľad, prezentácia odlišného názoru o manažmente určitých procesov na pracovisku a pod.) najmä v oblasti pracovnoprávných vzťahov, či pri poskytovaní tovarov a služieb. Frekventovanými dôvodmi však ostávajú vyšší vek (najmä v prípade žien), či príslušnosť k rómskej národnostnej menšine (vrátane farby pleti). Klientele bezodplatne poskytujeme v rozsahu zásady rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie široko vymedzené právne služby zahŕňajúce právnu analýzu stavu, konzultácie, poradenstvo, spracovanie odborných stanovísk, realizáciu nezávislých zisťovaní, ale aj právne zastúpenie s cieľom vyriešenia sporu prostredníctvom mimosúdneho urovnania, či s využitím prostriedkov súdnej ochrany. Stredisko v rámci vybavovania podaní posudzovalo prípady, ktoré by bolo vhodné riešiť mediáciou a navrhovalo túto formu riešenia tak klientom a klientkam Strediska ako aj účastníkom sporu na opačnej strane. Propagovalo mediáciu ako jednu z účinných foriem pomoci obetiam diskriminácie v rámci mimosúdneho konania.

Počas svojho pôsobenia Stredisko zorganizovalo napríklad v rámci podpory rodovej rovnosti tieto kampane a projekty: Projekt „Rovnosť šancí sa oplatí (Séria aktivít podporujúcich identifikáciu príkladov dobrej praxe pri predchádzaní diskriminácii a presadzovaní rovnosti“ (č. VS/2009/0418), Presadzovanie rodovej rovnosti osobitne v stredoeurópskom regióne (VS/2006/0313) a Projekt „Úloha mužov pri podpore (presadzovaní) rodovej rovnosti“. Stredisko si uvedomuje dôležitosť tejto témy nie len v spoločenskom, ale aj súkromnom živote občanov a preto by sa chcelo vo väčšej miere zaoberať otázkou rodovej rovnosti a to nie len zintenzívnením spolupráce s mimovládnyimi organizáciami a štátnymi inštitúciami hlavne na odstránení stereotypov a predsudkov v spoločnosti,

ale aj vo svojich činnostiach, ako je napríklad mediálna podpora tejto témy, účasť na konferenciách a seminároch, organizovanie edukačných aktivít, zvyšovanie povedomia o násilí na ženách a zintenzívnenie pozornosti tejto problematike a podieľanie sa na kampaniach zameraných na rodovú rovnosť (ak bude možnosť). Stredisko by tiež chcelo rozbehnúť užšiu spoluprácu s MPSVaR, konkrétne s Odborom rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí.

Činnosť Strediska v rámci práv LGBTI a ich nediskriminácie sa zúčastňovalo rôznych sedení a workshopov, ako napríklad v rámci EQUINETu stretnutie pracovnej skupiny Tvorba politik (Policy Formation) - ktoré boli venované problematike LGBTI osôb (následne v máji 2013 sa v rámci tejto pracovnej skupiny vyplňal dotazník, ktorý bude podkladom správy zostavenej touto pracovnou skupinou zameranej na činnosť a aktivity orgánov na ochranu rovnosti v oblasti LGBTI problematiky). V rámci medzinárodnej spolupráce ohľadom tejto problematiky Stredisko pomohlo FRA so šírením výsledkov prieskumu FRA týkajúceho sa komunity LGBT. Stredisko podporuje prijatie zákona o registrovaných partnerstvách. Svoju podporu LGBTI skupine ukázalo aj tento rok pri tlačovom vyhlásení podpory obchodného reťazca IKEA v zobrazovaní spôsobu bývania homosexuálneho páru s dieťaťom. Stredisko by chcelo v budúcnosti nadviazať spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami zaoberajúcimi sa problematikou LGBTI a v prípade možnosti sa podieľať na informačných kampaniach poprípade edukačných aktivitách zameraných na túto tému, zvyšovať povedomie o LGBTI formou mediálnych informácií o tejto téme, monitoringu médií zameraného na túto problematiku alebo verejnou

Od 1.4.2013 sa rozšírila možnosť prijatia dočasných vyrovnávacích opatrení (§8a ADZ) pre všetky subjekty verejnej správy a iné právnické osoby. Po novom smieť ísť len o DVO na odstránenie znevýhodnení vyplývajúcich z dôvodov rasového/etnického pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine/etnickej skupine, rodu/pohlavia, veku/zdravotného postihnutia. Vzhľadom na fakt, že do apríla 2013 boli oprávnenými prijímateľmi DVO len ústredné orgány štátnej správy, Stredisko si dlhodobo zabezpečovalo informácie o prijímaných DVO formou dopytu, v rámci zberu informácií a podkladov pri príprave Správy o dodržiavaní ľudských práv vrátane zásady rovnakého zaobchádzania a práv dieťaťa v Slovenskej republike V súvislosti s prijatím novely antidiskriminačného zákona (zákon č. 32/2013 Z. z.) Stredisko v jeseni 2013 pripravilo publikáciu Dočasné vyrovnávacie opatrenia . Publikácia je jednou z aktivít SNSĽP, v rámci ktorých chceme vytvoriť a udržiavať kontaktný bod sústredených informácií a konzultačných služieb o problematike dočasných vyrovnávacích opatrení a jeho prostredníctvom budovať sieť prijímateľov týchto opatrení. Očakávame, že tak prispejeme k šíreniu cieľených informácií o DVO nielen verejnosti na všeobecnej úrovni, ale aj osobitne pre oprávnených prijímateľov DVO. Zámer predpokladá účinné a overiteľné monitorovanie prijímaných DVO. Rovnako od zámeru očakávame prínos k motivácii oprávnených subjektov prijímať DVO, ako aj k eliminácii negatívnych predsudkov a nekorektných informácií o DVO.

V rámci výskumných aktivít pripravujeme „Výskum na zistenie poznania a využívania dočasných vyrovnávacích opatrení orgánmi územnej samosprávy“, ktorého účelom je odhaliť nielen rodiacu sa dobrú prax v tejto oblasti na úrovni miest a obcí, ale definovať aj možný a efektívny obsah prijímaných DVO, ako aj prekážky a obmedzenia a ďalšie demotivujúce faktory pri ich realizácii.

Stredisko sa taktiež zúčastňuje na činnosti Pracovnej skupiny k príprave metodického usmernenia k prijímaniu DVO, zriadenej na úrovni MS SR.

Osobitnou agendou Strediska je realizácia činností v oblasti ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím. V súvislosti s ratifikáciou Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím priebežne a pravidelne monitorujeme aplikáciu ustanovení Dohovoru do každodenného života nielen z úrovne ústredných orgánov štátnej správy, ale aj z pozície územnej samosprávy. Stredisko sa bude

aj naďalej intenzívne zaujímať o proces implementácie Dohovoru a v tejto súvislosti bude z vlastnej iniciatívy navrhovať riešenia. Stredisko sa snaží byť rešpektovanou súčasťou systému nezávislých mechanizmov na presadzovanie, ochranu a monitorovanie vykonávania Dohovoru OSN podľa ustanovenia jeho článku 33, ods. 2.

Problematika vzdelávania sa javí ako prioritný kľúč k riešeniam rôznorodých problémov súvisiacich so situáciou rómskej populácie, či zo širšieho hľadiska sociálne vylúčených spoločností. Negatívne postoje časti majority voči Rómom sa významne spolupodieľajú na súčasnej neuspokojivej situácii rómskej menšiny. Aj z tohto dôvodu sa lektori Strediska vo vzdelávacích aktivitách pre žiakov a študentov venujú témam ako tolerancia, ľudské práva, nediskriminácia či predsudky a stereotypy v spoločnosti. V roku 2014 Stredisko pokračuje v organizovaní vzdelávacích aktivít po celom Slovensku a plánuje sa zamerať aj na školy so žiakmi z marginalizovaných rómskych komunít, respektíve na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Pod vplyvom znevýhodnenia je značné percento rómskych detí nenáležite zaraďované do špeciálnych škôl, čo v dlhodobej perspektíve znemožňuje ich integráciu a spôsobuje ďalšie znevýhodňovanie v rôznych oblastiach života. Títo žiaci nemajú zabezpečený prístup k vyššiemu vzdelaniu, k maturitám a prípadne k vysokoškolskému vzdelaniu, alebo len veľmi obtiažnym spôsobom. Disproporčne vysoké zastúpenie rómskych detí v špeciálnych školách je osobitný problém vyžadujúci bezodkladné riešenie. Pri zabezpečení práva na vzdelanie pre všetkých je nevyhnutné vytvoriť systém, ktorý bude na jednej strane zohľadňovať potreby všetkých skupín a na druhej strane nebude diskriminačný. V súvislosti s opakovanými problémami pri zaraďovaní detí na špeciálne školy, Stredisko opätovne odporúča prehodnotiť testy používané pri diagnostike detí, aby nedochádzalo k nesprávnemu zaraďovaniu rómskych detí do špeciálnych škôl, resp. pri diagnostike klásť väčší dôraz na odlišenie sociálnej zaostalosti od mentálnej zaostalosti.

Na Slovensku stále pribúdajú prípady oddeľovania Rómov od okolia rozličnými stavebnými úpravami. Stredisko vyjadruje svoje presvedčenie, že stavanie protirómskych múrov je len zdanlivým riešením a v realite bariéry medzi ľuďmi žijúcimi v blízkom susedstve ešte viac narastajú.

V jednej zo štúdií Európskej komisie sa píše, že jeden zo štyroch občanov Európskej únie by nechcel Róma za suseda. Pritom len 6% opýtaných sa vyjadrilo negatívne voči akejkoľvek inej etnickej skupine. V našej spoločnosti stále pretrváva potreba verejnej diskusie o existujúcich sociálnych rozdieloch, o ich tolerovateľnej miere, o separácii a začínajúcej segregácii niektorých skupín obyvateľov, o úrovni tolerancie k nim a o podmienkach akceptácie takýchto obyvateľov. Preto si Stredisko dovoľuje aj na tomto fóre vyzvať k verejnej diskusii o existujúcich problémoch.

Stredisko ako nezávislá právnická osoba pôsobí nielen v oblasti ochrany ľudských práv a základných slobôd, ale aj v oblasti práv dieťaťa.

Jednou z tém Strediska na nasledujúce obdobie je osamostatnenie dieťaťa po odchode z detského domova. Stredisko si dovoľuje upozorniť aj na naplnenosť detských domovov. Štátne aj neštátne detské domovy na Slovensku sú naplnené až na 97%. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny evidovalo ku koncu augusta roku 2013 4770 detí, ktoré sú v nich umiestnené, pričom domovy majú kapacitu pre niečo cez 4900 detí. Problémom je aj, že viac ako 60% detí z detských domovov, ktoré by sa mohli vrátiť do svojich pôvodných alebo biologických rodín, tak nemôžu urobiť z dôvodu zlého materiálneho zabezpečenia rodiny a to najmä v oblasti bývania.

Rovnako problematickým sa javí osamostatnenie dieťaťa po odchode z detského domova. Ústavná starostlivosť na Slovensku produkuje množstvo nezamestnaných mladých dospelých. Ide o mladých ľudí, ktorí boli z rôznych dôvodov vyňatí zo svojho pôvodného rodinného prostredia a boli do týchto

zariadení umiestnení a odchod z detského domova pre nich znamená prechod do samostatného života, na ktorý často nie sú pripravení. Následne zlyhávajú pri hľadaní si ubytovania či zamestnania.

Cieľom vzdelávania detí a mladých ľudí v oblasti ľudských práv a nediskriminácie je zvýšenie úspešnej integrácie týchto detí do spoločnosti. Zámerom Strediska je priblížiť problematiku diskriminácie a nerovnakého zaobchádzania takým jazykom, ktorému budú mladí ľudia rozumieť a zároveň budú poučení, ako v ktorej konkrétnej situácii postupovať a aké právne prostriedky je možné využiť na účel nápravy a odstránenie diskriminácie a nerovnakého zaobchádzania.

Viac ako polovicu detí v detských domovoch na Slovensku tvoria rómske deti, ktorých sa môže dotýkať diskriminácia. Je preto veľmi dôležité v oblasti ľudských práv a nediskriminácie systematicky vzdelávať nielen deti, ktoré boli umiestnené do detského domova, ale aj osoby pracujúce s deťmi a osoby, ktoré do práv detí zasahujú.

Za problematický možno považovať taktiež fakt, že špeciálne výchovné zariadenia (reedukačné domovy) sa stali tzv. „odkladacím miestom“ pre deti, ktoré sa spravidla nedarí zvládnuť v domácom či školskom prostredí, ktorých správanie sa dlhodobo vymyká norme, deti ktoré už predtým opakovane dostali možnosť zmeniť svoje správanie, prešli cez pokusy rodičov, starých rodičov, učiteľov, výchovných poradcov, pedagogicko-psychologické poradne, psychológov, niektorý i psychiatrov. Práve u týchto detí je osobitne dôležitá ich participácia na konaniach a rozhodnutiach, ktoré sa ich týkajú. V roku 2006 Stredisko realizovalo projekt „Parlament detí z reedukačných domovov“, ktorý bol orientovaný tak na deti, ako aj na dospelých. Vo vzťahu k deťom bol projekt zameraný na posilňovanie participácie detí na dobrom fungovaní zariadenia, v ktorom sú umiestnené, na posilňovanie spoluzodpovednosti detí na riešení svojej budúcnosti, rozvíjanie komunikačných zručností, zvyšovanie právneho vedomia a na rozvíjanie tolerancie k etnickým a iným menšinám a odlišnostiam. Stredisko v nasledujúcom období plánuje výkon nezávislého monitoringu zaobchádzania a starostlivosti o deti v špeciálnych výchovných zariadeniach a rovnako aj na prijímanie opatrení na zlepšenie kvality života, výchovy a vzdelávania detí v nich.

Stredisko do budúcnosti považuje za nevyhnutné skvalitňovanie spolupráce a koordinácie medzi dotknutými subjektmi pracujúcimi s deťmi, a to tak na horizontálnej, ako aj vertikálnej úrovni.

SNSĽP popri úlohách vyplývajúcich zo zákona č. 308/1993 Z.z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva realizuje aj činnosti bezprostredne súvisiace so zabezpečením jeho personálneho technického a materiálneho fungovania a bežnej prevádzky. V tejto oblasti musí plniť povinnosti v oblasti účtovníctva, rozpočtového hospodárenia, verejného obstarávania, pracovnoprávnej agendy, archívu a slobodného prístupu k informáciám. Z hľadiska organizačnej štruktúry stojí pred strediskom výzva pre optimalizáciu a racionalizáciu jeho činnosti. Z tohto dôvodu bude potrebné pristúpiť k realizácii opatrení smerujúcich k postupnej zmene vnútornej organizačnej štruktúry. Zmena by sa mala odraziť v prehodnotení existujúcich vnútorných organizačných útvarov strediska. V nadväznosti na to by malo dôjsť k alokácii zamestnancov na novovytvorené organizačné útvary s čím úzko súvisí aj potreba zmeny v pracovnoprávnej oblasti (zmeny pracovných zmlúv, prehodnotenie pracovných náplní pracovných zmlúv, vnútorné predpisy ako napríklad mzdový poriadok, organizačný poriadok). Uvedené opatrenia nevyklučujú zväzovanie pribratia nových zamestnancov do pracovného pomeru.

V dôsledku súčasných nevhodných priestorov pre výkon činnosti stredisko vyvíja aktivitu pri hľadaní nových priestorov, ktoré by plne korešpondovali s úlohami strediska (bezbariérový prístup, verejná dostupnosť, priestorová dispozícia).

Príspevok Barbary Illkovej, generálnej riaditeľky Sekcie právnej a konzulárnej Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

Vážení prítomní, dámy a páni, verím, že budete so mnou súhlasiť, ak poviem, že dostatočné inštitucionálne zabezpečenie je kľúčovým a nenahraditeľným komponentom aktívnej podpory a ochrany ľudských práv kdekoľvek na svete. Bez adekvátneho inštitucionálneho zabezpečenia zostáva ľudskoprávna agenda iba množinou princípov a hodnôt, bez účinných nástrojov ich praktického presadzovania a vymožitelnosti.

Je faktom, že Slovensko patrí ku krajinám s rozvinutým systémom orgánov a inštitúcií priamo alebo nepriamo prispievajúcich k praktickému uplatňovaniu ľudskoprávnych noriem a hodnôt – či už hovoríme o orgánoch a inštitúciách štátnych, nezávislých alebo mimovládnych a občianskych. Okrem „formalizovaných“ orgánov, akými sú všetky orgány výkonnej a súdnej moci či nezávislé inštitúcie, ako sú Slovenské národné stredisko pre ľudské práva či Verejný ochranca práv, sú súčasťou ľudskoprávneho univerza aj iné, častokrát neformálne platformy pre diskusiu k partikulárnym otázkam ochrany ľudských práv, či monitoringu úrovne ich dodržiavania. V tomto zmysle možno považovať úroveň inštitucionálneho zabezpečenia na Slovensku za dostatočnú. Na druhej strane však platí, že máme pred sebou ešte mnohé úlohy pre zlepšenie pôsobenia ľudskoprávnych inštitúcií. Verím, že táto téma by si zaslúžila okrem dnešného aj ďalšie odborné podujatia. Zároveň však verím, že práve Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv môže na tejto ceste predstavovať dôležitý medzistupeň.

V tejto súvislosti však považujem za potrebné uviesť, že v rámci európskeho priestoru nejednotný inštitucionálny model ochrany ľudských práv. Inštitucionálna architektúra jednotlivých krajín zodpovedá ich tradíciám a historickej skúsenosti a, čo je dôležité, mení sa a prispôbuje sa aktuálnej situácii a potrebám tej ktorej spoločnosti. Kľúčové však je, aby inštitucionálna ochrana ľudských práv bola v plnom rozsahu zabezpečená a aby koordinácia politik v tejto oblasti bola efektívna.

Vážené dámy, vážení páni, ako zástupkyňa Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR sa budem vo svojom príspevku podrobnejšie venovať predovšetkým tým platformám a nástrojom, ktoré sú v priamej gescii rezortu alebo na ktorých vytvorení a činnosti sa rezort priamo podieľal od prevzatia kompetencií v roku 2012. Dovoľte mi preto, aby som hovorila predovšetkým o Rade vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, dotačnom mechanizme na podporu jednotlivcov a organizácií vykonávajúcich aktivity v oblasti ochrany a podpory ľudských práv a slobôd a niektorých iných opatreniach a aktivitách v tejto oblasti.

Rada vlády pre ľudské práva je od svojho vzniku v roku 2011, keď priamo nadväzovala na činnosť svojich predchodcov, bez pochyb jednou z ťažiskových platforiem pre partnerský dialóg vlády a občianskeho sektora v náročnej a komplexnej agende ľudských práv. Prechod jej gestorstva na rezort diplomacie sprevádzali počiatočné obavy občianskeho sektora. Som však presvedčená o tom, že dva roky nášho pôsobenia ukázali, že v niektorých ohľadoch rada ešte viac posilnila svoje postavenie a úlohu na vnútroštátnej úrovni.

Dokazuje to aj skutočnosť, že už počas svojich prvých zasadnutí na novom „pôsobisku“ urobila rada viaceré dôležité kroky, napr. zriadenie Výboru pre práva lesieb, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb, ktorým vyvrcholila dlhotrvajúca snaha o inštitucionálne zakotvenie agendy práv LGBTI osôb na najvyššej úrovni. Podobne promptne sa Rada zhodla aj na odporúčení vytvorenia

samostatného dotačného mechanizmu na podporu aktivít v oblasti rodovej rovnosti, ktorý dnes pôsobí na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Dovoľte mi však aj stručnú štatistiku. Na svojich 13 zasadnutiach rada doposiaľ prerokovala takmer 170 materiálov, čo je v priemere viac ako 12 bodov na jedno zasadnutie, a prijala 106 uznesení – ich počet však ani zďaleka nevyčerpáva skutočný objem odbornej práce a diskusií v Rade a v jej ôsmych výboroch. Pri ľudskoprávnej agende, ktorú charakterizuje univerzálnosť jej princípov a zároveň špecifickosť jej parciálnych tém, je to však prirodzené.

Medzi kľúčové a takpovediac „trvalejšie“ témy, ktorými sa zaoberala rada, patrí určite otázka zefektívnenia činnosti Slovenského národného strediska pre ľudské práva. Viacerí členovia rady sa aktívne zapájali do diskusie o základnej filozofii strediska, jeho štruktúre a úlohách. Táto diskusia, ako aj samotný proces „renesancie“ strediska nie sú ani zďaleka na konci, je však zrejmé, že rada vlády v nich zohrá jednu z kľúčových úloh. Niet pochýb o tom, že aj v dnešnej debate bude stredisku venovaná veľká pozornosť.

Samostatnou a špeciálne dôležitou kapitolou činnosti rady sa stalo jej aktívne zapojenie do procesu prípravy Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR. Toto zapojenie zároveň preukázalo a preukazuje skutočný expertný potenciál rady, využiteľný pri tvorbe koncepčných alebo legislatívnych materiálov s ľudskoprávnym obsahom aj v budúcnosti. Štruktúra, ale predovšetkým zloženie rady je totiž ideálne pre prácu participatívnym spôsobom, predpokladajúcim spoločné zapojenie štátneho aj mimovládneho sektora.

Okrem expertných úloh však rada plní aj funkciu „morálnej“ platformy pre hodnotovú diskusiu o spoločenských udalostiach a fenoménoch s ľudskoprávnym rozmerom. Viaceré spoločné vyhlásenia rady demonštrovali odhodlanie jej členov verejne vyjadriť stanovisko k páčivým témam celospoločenského významu.

Rada vlády nie je formálnym fórom. Naopak, je miestom, kde sa stretávajú predstavitelia občianskej spoločnosti a verejnej správy, aby spoločne diskutovali o navrhovaných riešeniach ľudskoprávnych problémov, ba čo viac, aby ich sami spolutvorili. Je preto dôležité, aby rada predstavovala akcieschopný a efektívny orgán. Aj preto predseda rady – podpredseda vlády a minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR – počas ostatnej konferencie pri príležitosti medzinárodného dňa ľudských práv inicioval širšiu diskusiu o možnostiach zlepšenia a zefektívnenia činnosti rady – pretavenú do vzniku pracovnej skupiny členov rady k návrhu dodatku k štatútu a rokovaciemu poriadku rady. Pracovná skupina, ktorú koordinujeme, má za sebou niekoľko stretnutí, pričom jej práca sa zameriava okrem iného aj na vytvorenie viacerých procedurálnych inštitútov rady posilňujúcich jej schopnosť reagovať v čo najkratšom čase.

Vážené dámy, vážení páni, spolu s prechodom gestorstva rady vlády pre ľudské práva v roku 2012 rezort zahraničných vecí prevzal aj koordináciu základného štátneho finančného nástroja pre podporu aktivít v oblasti ľudských práv – ľudskoprávneho dotačného mechanizmu. Napriek tomu, že výzva Podpora a ochrana ľudských práv nevie pokryť finančný dopyt na financovanie projektov v celom rozsahu, aj naďalej zostáva jedným z najdôležitejších inštitucionálnych nástrojov ich podpory na vnútroštátnej úrovni.

V roku 2013 bolo v rámci programu podporených 58 projektov v celkovej výške 900 tisíc EUR. Viaceré z nich, vďaka svojej kvalite a praktickému dopadu, získavajú podporu na pravidelnej báze. V súčasnosti prebieha odborný hodnotiaci proces pre projekty na rok 2014, pričom ministerstvo robí všetky dostupné opatrenia, aby sa vyplácanie grantov začalo ešte o niečo skôr ako v predchádzajúcich rokoch.

Vzhľadom na skutočnosť, že si plne uvedomujeme, že ľudskoprávne dotácie poskytované viacerými rezortmi patria k ťažiskovým nástrojom aplikácie ľudskoprávnych politík v praxi, na základe spoločnej iniciatívy v rámci rady vlády ministerstvo koordinuje činnosť prierezovej pracovnej skupiny pre ďalšie zefektívnenie procesu ich poskytovania (pracovná skupina je zložená zo zástupcov mimovládnych organizácií a rezortov poskytujúcich dotácie). Okrem samotných partikulárnych krokov k zlepšeniu procesualnej stránky poskytovania grantov sa diskusia v rámci skupiny zameriava aj na niektoré systémové otázky – medzi ne patrí aj otázka inštitucionálnej podpory mimovládnych organizácií, ktorej zmyslom je vytvorenie trvalejšieho partnerstva medzi štátom a občianskym sektorom pri plnení spoločných cieľov a politík v ľudskoprávnej oblasti. Vzhľadom na prebiehajúcu debatu nie je možné prejudikovať žiadny z jej záverov, avšak už teraz možno povedať, že vytvorenie takejto pracovnej skupiny malo zmysel a posilní spoločenský vplyv tohto finančného nástroja.

Vážené dámy, vážení páni, vzhľadom na časové obmedzenie nezostal priestor venovať sa všetkým aspektom a prvkom inštitucionálnej ochrany ľudských práv, ktoré sú v priamej alebo nepriamej gescii Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Verím však, že to podstatné bolo povedané.

Napriek tomu, že zmyslom dnešného workshopu je diskutovať o tejto otázke predovšetkým v súvislosti s prípravou stratégie ľudských práv, téma inštitucionálnej ochrany je trvalou súčasťou ľudskoprávneho dialógu ako takého. Prijatím stratégie a definovaním priorít pre jednotlivé ľudskoprávne oblasti sa práce na zlepšení presadzovania a vymožitelnosti ľudských práv na Slovensku budú môcť pokračovať v jasne definovaných hraniciach a mantineloch.

Ďakujem Vám za pozornosť.

Príspevok Nataše Nikitinovej, riaditeľky Centra právnej pomoci

Centrum právnej pomoci (ďalej len „centrum“), ako štátna rozpočtová organizácia, už od roku 2006 poskytuje právnu pomoc osobám, ktoré si pre nedostatok finančných prostriedkov nemôžu dovoliť riadne uplatnenie a zabezpečenie ochrany svojich práv. Hlavným poslaním centra je zabezpečiť zlepšenie prístupu k spravodlivosti pre ľudí v materiálnej núdzi. Konkrétne podmienky poskytovania bezplatnej právnej pomoci centrom, ako aj s tým súvisiaci postup, upravuje zákon č. 327/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov. Centrum v zmysle tohto zákona účinného od 01. januára 2006 poskytuje právnu pomoc v:

- tzv. „vnútroštátnych sporoch“, a to všetkým fyzickým osobám v občianskoprávných veciach, obchodnoprávných veciach, pracovnoprávných veciach, rodinnoprávných veciach, v konaní pred súdom v správnom súdnictve a v týchto veciach aj v konaní pred Ústavným súdom SR,
- tzv. „cezhraničných sporoch“ iba fyzickým osobám, ktoré majú bydlisko alebo obvyklý pobyt na území členského štátu Európskej únie (okrem Dánska) a to v občianskoprávných veciach, obchodnoprávných veciach, pracovnoprávných veciach, rodinnoprávných veciach,
- v neposlednom rade v azylových veciach, v konaní o administratívnom vyhostení a v týchto veciach aj v konaní pred súdom v správnom súdnictve a v konaní pred Ústavným súdom SR.

Centrum poskytuje právnu pomoc primárne prostredníctvom advokátov, svojich právnikov alebo mediátorov. V prípade zastupovania pred súdom po splnení zákonných podmienok poskytujú právnu pomoc právnici centra alebo určení advokáti. Každý žiadateľ o priznanie nároku na poskytnutie bezplatnej právnej pomoci musí splniť zákonné podmienky, ktorými sú:

- a) jeho príjem nepresahuje 1,4-násobok sumy životného minima ustanoveného osobitným predpisom a nemôže si využívanie právnych služieb zabezpečiť svojím majetkom,
- b) nejde o zrejmú bezúspešnosť sporu a
- c) hodnota sporu prevyšuje hodnotu minimálnej mzdy okrem sporov, v ktorých nie je možné hodnotu sporu vyčíslieť v peniazoch.

Územnú pôsobnosť centra tvorí 14 kancelárií, a to v: Bratislave, Hlohovci, Nitre, Banskej Bystrici, Žiari nad Hronom, Trenčíne, Rimavskej Sobote, Žiline, Liptovskom Mikuláši, Tvrdošíne, Košiciach, Prešove, Humennom a Svidníku, a tiež 6 konzultačných pracovísk. Podrobnejšie vymedzenie pôsobnosti centra, jeho úloh, činnosť a vnútornú organizáciu upravuje základný dokument organizácie Štatút centra (ďalej len „štatút“), schválený Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky a Organizačný poriadok centra (ďalej len „organizačný poriadok“), ktorý stanovuje rozsah oprávnení a zodpovedností jednotlivých organizačných zložiek centra, ich pôsobnosť a vzájomné vzťahy, ako aj pôsobnosť a zodpovednosť vedúcich zamestnancov.

Viac informácií o centre, jeho fungovaní, podmienok priznania právnej pomoci, ako aj najčastejšie otázky a odpovede spolu s potrebnými formulármi nájdete na www.centrumpravnejpomoci.sk.

Príspevok Zuzany Szatmáry, výkonnej a programovej riaditeľka Nadácie Charty 77: „K advokácii dôstojnej existencie“

Niektorí kritici voľného trhu myšlienok, nápadov, ideí, a demokracie tvrdia, že sa nevyrovnáva so základným rasizmom alebo sexizmom alebo ochranou rodiny či života, či od nich odvodenými právami, ale aj neduhmi.

Predsudky eliminovať inštitucionálne je však často strata času, síl a peňazí. Veď ako vieme, aj keď nám je ťažko priznať si to, je to aj dosť ťažko možné. Obrovské množstvo štátnych inštitúcií na ochranu ľudských práv na Slovensku aj v Európe je v obrovskom rozpore s rastom antisemitizmu, rasizmu a iných foriem neznášanlivosti. Čerstvé správy európskych inštitúcií sú depresívne. Ale pokiaľ by za predsudky a neznášanlivosť každý zaplatil príslušnú a patričnú cenu, obmedzia sa. Všimnime si, poznatky ekonómov a sociológov, že v dobre fungujúcej ekonomike a obchode má krivka dopytu po predsudkoch viditeľne klesajúci vplyv.

Uvediem príklad: ak chceme, aby žena robila kariéru rovnako ako muž a deti, aj iní členovia rodiny, nemôžeme očakávať že tradičná rodina si zachová pôvodnú funkciu a štruktúru. Bolo by to v protirečení a preto by to nefungovalo. Silné tradičné rodinné väzby sa rozvoľňujú a nastupujú iné, zodpovedajúce tejto etape spoločnosti.

Ak v tomto prípade budeme lipnúť na svojich predsudkoch, budeme voči tolerantnejšej rodine ťahať kratšieho a voči konkurencieschopnejšiemu zamestnávateľovi budeme v nevýhode.

Skúsenosť s predsudkami ma naučila, že sa nepokúšam zmeniť niečí zažitý negatívny názor na homosexualitu alebo rasizmus používaním násilia alebo jeho hrozbou. Hoci výnimky pripúšťam, niekedy hrozba a tvrdá reakcia zafunguje. Nie je to však obecné účinné metóda. V skutočnosti, ako každý neriešiteľný konflikt, spôsobuje viac škody než úžitku. Konkrétne mám na mysli súčasný spoločenský diskurz a fatálne zdržovanie vládnej stratégie na ochranu ľudských práv. stratégie. V myslení a čase spôsobuje obrovské komplikácie a brzdí kultivovanie spoločenského prostredia vzájomným rešpektom a spoluprácou..

V spoločnosti, či chceme či nechceme, musíme vytvárať spoločenstvá. To si od nás vyžaduje voľný trh aj otvorenie spoločnosti a potreba nenulových vzťahov. Zo spolčovania, spolupráce, predsa máme zisk. Nielen finančný a existenčný. To by nestačilo. Získavame aj tým, že sa učíme od tých, ktorí sú od nás takí odlišní a žijú mimo naše bežné sociálne skupiny. Zákonná povinnosť, regule, nariadenia, príkazy a zákazy spôsobujú animozitu a nenávisť a ako hovorí ekonóm „dobývanie renty“. Alebo po našom „boj o prístup ku štátnemu korytu“. Animozita a zášť podkopáva toleranciu a rešpekt, bez ktorých sa nezaobíde spájanie ľudí, spoločensky vzdialených.

Sme skutoční ľudia. Vy, ja aj oni. Nemáme dokonalé informácie. Môžeme mať zlé informácie. Robíme chyby. Ideálny systém nie je taký, ktorý nemá chybu. Ideálny systém je taký, v ktorom sa chyby, ktorých sa ľudia nevyhnutne dopúšťajú, opravujú najúčinnjším možným spôsobom.

A tak ako na voľnom trhu a v konkurencii, nachádzame sa aj na trhu a v konkurencii myšlienok. Musíme poznávať, čo nás stojí veľa, čo nás ničí a čo prospieva. Ak nám to nefunguje, musíme hľadať inú metódu myslenia a konania na prospech spoločenstva. Nikdy nebudeme fungovať perfektne.

Žiadna stratégia či predpis sú významnou, ale nedostačujúcou podmienkou. Len tak budeme bezpečne fungovať, ak budeme opravovať a eliminovať chyby.

Ak neposkytneme každému právo na prístup k súdu a právo na spravodlivý proces a istotu, že justícia je zdrojom a ručiteľom ľudskej dôstojnosti a slušnej existencie v právnej istote, ak rozpočet spoločnosti nezaručí kapitolu na realizáciu týchto dvoch práv, nasmerujeme predsudky, zášť a nenávisť ku kotlebizácii a putinizácii. A predsudky, sklamanie, neistota a nenávisť sú hlavnými komponentmi kultúry smrti.

Príspevok Dagmar Hornej: Parížske princípy

Vážené dámy, vážení páni, svoj príspevok začnem odľahčene. Nie však preto, že by téma, o ktorej bude reč, nebola vážna. Naopak.

Parížske princípy sú v našej krajine pomerne málo udomácnené, podobne ako parížska šľahačka alebo parížska modrá. Vedia o nich len 'fajnšmekrí'. Niet divu, cudzie fenomény, alebo akékoľvek „iné“ majú v našej krajine, napriek všeobecnej obľúbenosti Paríža a všetkého francúzskeho pomerne zvláštny osud.

Zamýšľanie sa nad princípmi *an sich* alebo nad princípmi demokratickými, tiež neradí našu krajinu medzi tie, v ktorých sa o nich živo diskutuje vo formáciách podobných slávnym parížskym salónom.

V tejto dobrej spoločnosti a v dobrej viere však uvediem tvrdenia politických autorít, ktoré môžu svedčiť o opaku. Začnem i skončím nimi svoje vystúpenie.

V decembri 2013 sa konala v Bratislave konferencia pri príležitosti Medzinárodného dňa ľudských práv. Jej hosťiteľ, podpredseda vlády SR, minister zahraničných vecí a európskych záležitostí (ďalej len „MZVEZ SR“) a zároveň predseda Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, Miroslav Lajčák venoval v svojom prejave ústrednú pozornosť príprave celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR (ktorej je venované aj toto odborné podujatie). Uvedol, že „verejný ohlas a emotívne reakcie, ktoré ju sprevádzajú nás oprávňujú hovoriť o roku 2013 ako o roku s prívlastkom ľudskoprávny. Niet totiž pochyb o tom, že prebiehajúca diskusia o stratégii ale nielen o nej je jednou z najvýraznejších a zároveň najdôležitejších celospoločenských diskusií o povahe a rozsahu ľudských práv na Slovensku od roku 1989.“ M. Lajčák v tejto diskusii identifikoval prvky prekrúcania, zneužívania na politický boj, osobné útoky, systematické spochybňovanie univerzality, neodňateľnosti a nedeliteľnosti ľudských práv garantovaných medzinárodnými dohodami a ústavou SR („čosi také nemôžeme tolerovať“), polaritu a nejednoznačnosť, problematické vnímanie. Na margo toho konštatoval: „Ak chceme dosiahnuť posun v tejto kľúčovej oblasti, výchova a vzdelávanie k ľudským právam sa musí stať jednou z nosných tém a prierezových priorít budúcej stratégie.“ A ďalej: „Zámerom stratégie nie je vyvolávať spoločenské napätie, ... naopak, odstraňovať ho posilnením štandardov ľudskoprávnej ochrany prislúchajúcej každému bez rozdielu. Tento zámer nie je možné v spoločnosti dosiahnuť inak ako cestou slobodnej a konštruktívnej diskusie v tejto spoločnosti samotnej. V duchu latinského: S tým, kto popiera princípy, nemožno diskutovať, však aj táto diskusia musí rešpektovať isté základné hodnoty a rámce. V tomto prípade tie, obsiahnuté v spoločnom systéme právnych noriem SR aj medzinárodnoprávných záväzkov ako člena OSN, Európskej únie či Rady Európy.“

K vývinu ľudských práv (ktoré sa vyvíjajú rovnako ako spoločnosť), uvedol: „V demokratickej spoločnosti však musia smerovať vždy dopredu, nikdy nie naspäť, vždy rozširujúco a inkluzívnejšie a nikdy nie obmedzujúco reštriktívne. Taká je podstata demokracie. Ľudskoprávne normy nie sú produktom alebo sprievodným javom demokracie tak ako ním nie je ústavnosť alebo všeobecné hlasovacie právo. Naopak, sú jej základom, platformou, ktorú nemožno ľubovoľne upravovať, meniť alebo prisudzovať podľa aktuálneho zloženia politickej moci.“

Vnímové poslucháčky a vnímaví poslucháči iste chápu, prečo som začala svoj vstup práve týmito citáciami. Zdá sa totiž, že rok 2014 je a bude ešte ľudskoprávnejší, pretože o štandardy, princípy, základné hodnoty, rámce, normy, platformy ľudských práv, odhodlanie učiť sa im a riadiť sa nimi pôjde (spoločensky i politicky) viac, než v roku predošlom.

Vráťme sa však k roku 2013, ktorý bol s ohľadom na našu tému rokom viacerých výročí. Pri príležitosti 20. výročia od prijatia Parížskych princípov zverejnil Úrad vysokej komisárky pre ľudské práva (OSN) 30. mája 2013 nasledovné stanovisko:

Parížske princípy: 20 rokov usmerňovania práce vnútroštátnych ľudskoprávných inštitúcií.

Parížske princípy (ďalej len „PP“), súbor medzinárodných štandardov, ktoré rámujú a usmerňujú prácu vnútroštátnych ľudskoprávných inštitúcií (ďalej len „NHRIs“), zaznamenávajú tento rok svoje dvadsiate výročie. Skoncipované boli na medzinárodnom workshope NHRIs v Paríži v roku 1991. VZ OSN ich prijali v roku 1993.

Výročie PP-ov splyva s 20. výročím Viedenskej deklarácie a Akčného programu, ktoré boli prijaté na Svetovej konferencii o ľudských právach vo Viedni v roku 1993.

“Poskytuje to unikátnu príležitosť premietnuť si úspechy NHRIs a opätovne pripomenúť, aký význam má uistovanie sa, že NHRIs dosahujú a udržiavajú si dôveryhodnosť na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni tým, že sú v zhode s PP-mi,” povedala Vysoká komisárka OSN pre ľudské práva (ďalej len VK OSN ĽP“) Navi Pillay na 26. schôdzi Medzinárodného koordinačného výboru národných inštitúcií pre podporu a ochranu ľudských práv (ICC) (6.- 8. mája 2013).

NHRIs sú financované štátom, ale sú od neho nezávislé: nie sú to mimovládne organizácie ale pôsobia ako „most“ medzi občianskymi spoločnosťami a vládami. V rôznych krajinách sú známe pod rôznymi názvami, napríklad, môžu sa nazývať Komisie ľudských práv (Human Rights Commission), Výbor alebo Rada (Committee or Council), Ombudsman, Verejný ochranca (Public Defender), Provedor or Defensor.

Medzinárodne uznané PP-y definujú úlohu, zloženie, štatút a funkcie NHRIs.

NHRIs musia byť v zhode s PP-mi, ktoré identifikujú ich ľudskoprávne ciele a zabezpečujú ich nezávislosť, široký ľudskoprávny mandát, primerané financovanie a inkluzívny, transparentný proces výberu a menovaní (členiek a členov NHRIs). PP-y sú široko akceptované ako test inštitucionálnej legitímnosti a dôveryhodnosti.

NHRIs prijímajú a uznávajú sťažnosti na porušovania ľudských práv, podieľajú sa na skladaní účtov a predbežných súdnych procesoch v krajinách počas konfliktu alebo po konflikte, pomáhajú pri zrode demokratických inštitúcií a organizujú budovanie kapacít obzvlášť v oblasti zodpovednosti, právneho štátu a demokracie.

Svetová konferencia o ľudských právach v roku 1993 vo Viedni bola pre NHRIs prelomová. Prvý raz boli NHRIs, ktoré boli v súlade s PP-mi, formálne uznané ako významní a konštruktívni aktéri pri podpore a ochrane ľudských práv a ich ustanovovanie a posilňovanie bolo formálne iniciované.

Konferencia znovu potvrdila úlohu, ktorú vnútroštátne inštitúcie hrajú najmä pri poradenstve kompetentným autoritám, pri náprave porušení ľudských práv, pri šírení informácií o ľudských právach a ľudskoprávnom vzdelávaní.

“Od Viedenskej konferencie nastal počas dvoch dekád enormný rast počtu NHRIs, počínajúc menej než 10 k viac než 100 v súčasnosti medzinárodne akreditovaných inštitúcií,” povedala Pillay.

Úrad VK OSN ĽP pomáha NHRIs dosiahnuť štandardy stanovené PP-mi a pôsobí ako sekretariát ICC a jeho Subkomisie pre akreditáciu. Úrad každoročne pomáha subkomisii posúdiť súlad mnohých NHRIs s PP-mi a zlepšovať pracovné metódy smerujúce k čoraz rigoróznejšim, férovejším a transparentnejším procesom, ktoré podporujú legitímnosť a dôveryhodnosť akreditovaných NHRIs.

Rok 2013 predstavuje 20-te výročie Svetovej konferencie o ľudských právach, ktorá viedla k prijatiu Viedenskej deklarácie, Akčného programu a ustanoveniu vysokého komisariátu pre ľudské práva. Jeho zrod bol novým stimulom k uznaniu ľudskoprávných princípov a fundamentálneho pokroku pri podpore a ochrane ľudských práv. V uplynulých 20 rokoch sa vnútroštátne ľudskoprávne inštitúcie rozvinuli v čoraz nezávislejších a spoľahlivejších aktérov účinne spätých s ľudskoprávnymi mechanizmami OSN.

Uvedme kontexty/súbeh výročí vo vzťahu k OSN a SR, SNSĽP a PP-om:

- 14. - 25. jún 1993 sa vo Viedni konala Svetová konferencia o ľudských právach
- Následne bol ustanovený medzinárodný výbor ako grémium pre inštitúcie ľudských práv, The International Coordinating Committee for National Human Rights Institutions (ICC)
- 15. decembra 1993 bol v SR prijatý zákon 308/1993 Z.z. NR SR z o zriadení SNSĽP (platnosť od: 30.12.1993)
- 20. decembra 1993 VZ OSN prijalo Parížske princípy
- 9.marca 1994 bola v Ženeve medzi vládou SR a OSN podpísaná Dohoda o zriadení SNSĽP (platnosť od: 3.2.1995, účinnosť od: 9.6.1994, dohoda sa stala vykonateľnou dňom 9.3.1994).

The International Coordinating Committee for National Human Rights Institutions (ICC)

Idea ustanovenia NHRIs sa zrodila po 2.SV. Ekonomická a sociálna rada túto myšlienku prijala v r.1946, dva roky predtým, než sa VDĽP stala spoločným štandardom konania všetkých ľudí a spoločentiev. Vyzvala členské štáty, aby ustanovili informačné skupiny alebo miestne ĽP výbory. V r.1978 organizovala Komisia pre ĽP seminár, ktorého výsledkom bol návrh usmernení ohľadom štruktúry a fungovania inštitúcií. Komisia pre ĽP a VZ vyzvali štáty, aby podnikli primerané kroky na ustanovenie takýchto inštitúcií tam, kde dosiaľ neexistujú a požiadali generálneho tajomníka, aby predložil podrobnú správu o NHRIs. V r.1991 sa v Paríži konal prvý medzinárodný workshop inštitúcií zameraných na podporu a ochranu ĽP. Jeho kľúčovým výstupom boli PP-y, týkajúce sa statusu vnútroštátnych inštitúcií. Od Svetovej konferencie (Viedeň, 1993), sú PP-y široko uznávané ako test ich legitímnosti a dôveryhodnosti. Význam ustanovenia a posilňovania nezávislých pluralitných NHRIs, konzistentných s PP-mi bol opakovane potvrdený v mnohých rezolúciách VZ a Rady OSN pre ĽP.

ICC podporuje a posilňuje NHRIs, aby boli v súlade s PP-mi a poskytuje im vedenie pri podpore a ochrane ľudských práv.

Unikátna rola NHRIs spočíva v premostovaní medzinárodných ľudskoprávných štandardov a noriem a ich implementácie na báze mnohých rezolúcií VZ OSN a Rady pre ľudské práva OSN.

Túto rolu NHRIs uznávajú ďalšie orgány OSN: Výbor pre ĽP, Výbor pre eliminovanie diskriminácie voči ženám (CEDAW), Výbor pre ekon.,sociál.a kult.práva (ECOSOC).

Iba tie NHRIs, ktoré sú plne v súlade s PP-mi a ktoré sa akreditovali na status A môžu byť hlasujúcimi členmi ICC a byť v jeho rozhodovacích pozíciách. NHRIs, ktoré sú len čiastočne v súlade s PP-mi a akreditáciou získali od ICC status B, sa môžu zúčastňovať na stretnutiach ICC, no nie sú spôsobilé hlasovať alebo rozhodovať.

Subkomisia ICC pre akreditáciu (ICC Sub-Committee on Accreditation, ICC SCA) vyvinula sériu Všeobecných komentárov (General Observations, GO; poznatkov z pozorovaní) za účelom poradenstva/poučení/vedenia pri akreditácii NHRIs a implementácii PP-ov. Sú užitočné aj pri tlaku NHRIs na dosiahnutie inštitucionálnych zmien plne v súlade s PP-mi. V súčasnosti jestvuje 25 GO vo

vzťahu k širokému rámcu tém zahŕňajúcich kompetencie a zodpovednosti, nezávislosť a pluralizmus, metódy a výkon. Misia ICC spočíva v podpore a posilňovaní NHRIs pri ich zhode s PP-mi a poskytovaní vedenia pri podpore a ochrane ĽP (čl.5 štatútu ICC). Ostatné GO prijaté ICC SCA v máji 2013 majú rozsah 121 strán.

NHRIs sú štátnymi orgánmi s ústavným a/alebo zákonným mandátom na ochranu a podporu ĽP. Sú súčasťou štátneho aparátu, sú financované štátom, avšak pôsobia nezávisle od vlády. Pokým ich špecifický mandát môže variovať, ich hlavnou úlohou je venovať sa všetkým formám diskriminácie a rovnako podpore a ochrane občianskych, politických, ekonomických, sociálnych a kultúrnych práv. Kľúčové funkcie NHRIs zahŕňajú spracúvanie sťažností, ľudskoprávne vzdelávanie a tvorbu odporúčaní pre právnu reformu. Účinné NHRIs sú významným pojítkom medzi vládou a občianskou spoločnosťou, pretože pomáhajú premostiť „ochrannú medzeru“ medzi právami jednotlivcov a zodpovednosťami štátu.

ICC SCA posudzuje a akredituje vnútroštátne HRIs v súlade s PP-mi. Môže tiež pomáhať tým NHRIs, ktoré sú v ohrození a povzbudzovať ich štatutárno-legislatívnu reformu, poskytovať technickú podporu, vzdelávanie, odbornú prípravu na posilnenie statusu a kapacít NHRIs. Úrad VK OSN ĽP je stálym pozorovateľom SCA a je sekretariátom ICC a SCA.

Akreditačný systém ICC sa vyvíjal a bol posilnený v duchu princípov transparentnosti, rigoróznosti a nezávislosti. Opatrenia, ktoré ICC prijal na zdokonalenie procesu zahŕňajú: systém posudzovania NHRIs na periodickej báze 5 rokov; odvolací proces pre NHRIs na zabezpečenie väčšej transparentnosti a náležitosti procesu; rigoróznejšie posudzovanie každej prihlášky; zrozumiteľnejšie odporúčania a širšiu distribúciu a väčšiu znalosť odporúčaní SCA zo strany NHRIs a iných zodpovedných subjektov.

Mechanizmus OSN v oblasti ĽP zahŕňajúci univerzálne periodické hodnotenie, zmluvné orgány a špeciálne procedúry sa čoraz intenzívnejšie odvoláva na PP-y a akreditačný proces ICC, aby povzbudil vznik a posilňovanie NHRIS na celom svete v plnom súlade s PP-mi.

Parížske princípy OSN poskytujú medzinárodné ukazovatele (benchmarks) akreditovania NHRIs medzinárodným výborom – ICC. Prijaté boli v r.1993 VZ OSN a nariaďujú NHRIs, aby

- ochraňovali ĽP, vrátane prijímania, preskúmania a riešenia sťažností, mediácie konfliktov a monitoringu,
- podporovali ĽP prostredníctvom vzdelávania, presahu do médií, publikácií, odbornej prípravy, budovania kapacít a rovnako prostredníctvom poradenstva a asistencie vláde PP-y vytyčujú 6 hlavných kritérií, ktoré majú NHRIs spĺňať:
- mandát a kompetencia: široký mandát, založený na univerzálnych ĽP normách a štandardoch;
- autonómnosť od vlády;
- nezávislosť zaručenú štatútom alebo ústavou;
- pluralizmus;
- primerané zdroje;
- primerané investigatívne právomoci.

V súčasnosti platia 3 úrovne akreditácie. „A“ člen s hlasovacím právom: je plne v súlade s PP-mi. „B“ člen-pozorovateľ, ktorý plne nie je v súlade s PP-mi, alebo nepredložil dostatočnú dokumentáciu na určenie statusu. „C“ nečlen: nie je v súlade s PP-mi.

Listina ICC k 28.1.2014 uvádza, že pokiaľ ide o dosiahnutý stupeň akreditácie, A-statusom z tzv. starších demokracií disponujú NHRIs vo viacerých krajinách (Dánsku, Francúzsku, Nemecku, Veľkej

Británii, Grécku, Írsku, Luxembursku, Severnom Írsku, Portugalsku, Škótsku, Španielsku), z tzv. novších demokracií obdobne, avšak, pokiaľ ide o bezprostredných susedov SR, je medzi nimi len Poľsko (Ochranca ĽP) a Ukrajina (Ukrajinský parlamentný komisár pre ĽP). Pri statuse B je tiež prítomná kombinácia „starších a novších“ demokracií; zaujímavosťou sú dve bulharské inštitúcie (Komisia pre ochranu pred diskrimináciou a Ombudsman). C-status majú len tri európske NHRI, Rumunský inštitút pre ľudské práva a dve švajčiarske inštitúcie (Federálna komisia pre otázky žien a Federálna komisia proti rasizmu). SNSĽP je uvedené medzi inštitúciami, ktorých akreditácia zanikla kvôli nepredloženiu dokumentácie. Okrem neho sa strata akreditácie týka len jednej africkej NHRI (Národnej komisie pre práva človeka, Burkina Faso) a druhej európskej, ktorou je maďarský Parlamentný komisár pre občianske práva, pričom sa uvádza, že inštitúcia prestala existovať kvôli zriadeniu novej inštitúcie, Komiséra pre základné práva (ktorej akreditácia je odložená na druhé zasadanie SCA v tomto roku).

Vážené dámy a vážení páni, ako som predoslala, svoje vystúpenie ukončím citátmi z prejavu inej politickej autority, premiéra Roberta Fica na zasadnutí Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, 30. júla 2012

Premiér v ňom o.i. reagoval na Otvorený list mimovládnych organizácií vyjadrujúci isté znepokojenie týkajúce sa budúceho inštitucionálneho zastrešenia agendy ľudských práv slovami: „...rád by som aj týmto úvodným príhovorom rozptýlil akékoľvek obavy. Snáď možno...považovať za garanciu zabezpečenia kontinuity v agende ľudských práv a jej povýšenia na vyššiu úroveň aj môj osobný vzťah k ľudským právam a fakt, že ochrana ľudských práv bola a zostala jednou z priorit nielen môjho niekdajšieho pôsobenia ako vládneho agenta pre konanie pred Európskym súdom pre ľudské práva ale ako človeka, ktorý stál pri zrode Slovenského národného strediska pre ľudské práva, ako člena Parlamentného zhromaždenia Rady Európy, výboru pre ľudské práva a právne záležitosti a napokon dnes aj premiéra, ktorý reprezentuje sociálno-demokratické hodnoty.

Uviedol dôvody, pre ktoré agenda ľudských práv prešla pod rezort zahraničia: „... poznatkový a skúsenostný kapitál, ktorým tento rezort disponuje, jeho veľmi solídna expertná skúsenosť je dobrou zárukou, že dosiahnutú úroveň implementácie našich ľudskoprávnych záväzkov nielen udržíme, ale aj posilníme. Dôvodom pre môj optimizmus v tomto smere je aj to, že vláde záležalo na tom, aby Slovensko patrilo ku krajinám, ktoré si svoje záväzky príkladne plnia.“

....

Vyjadril vieru: „Verím, že Slovenská republika patrí, pokiaľ ide o legislatívnu a inštitucionálnu úroveň ochrany ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k národnostným menšinám naozaj medzi vyspelé štáty. Ale tu ako praktický právnik poviem, že jedna vec je to, čo máme napísané v zákonoch, čo je napísané v právnych predpisoch, čo je napísané v dohovoroch, jedna vec je, aké máme inštitúcie, či sú dostatočne vybavené a silné a druhá stránka tejto mince je vždy, aká je kvalita ľudských práv na Slovensku.

„...hoci máme dobrú právnu úpravu aj dobré inštitúcie, určite v praxi máme stále pomerne veľa nedostatkov v tom každodennom živote...podstatné však je, že nechceme zostať na tej úrovni, na ktorej sme teraz a máme záujem a vidíme aj potenciál ďalšieho rozvoja najmä vo sfére spoločenského vedomia.

...

Rada vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť „má a bude mať nezastupiteľné miesto v ľudskoprávnej politike vlády...nie je to len fórum, fórum formálne... mala by to byť určite aj akási tvorivá dielňa, kde sa vedie kritická diskusia, rodia nápady, námety, či odporúčania s cieľom zvýšiť úroveň ochrany ľudských práv. To nepochybne očakávam od Vás, že budete takým motorom nápadov a že tieto nápady sa potom budú môcť realizovať v legislatívnom procese alebo v procese zdokonaľovania inštitúcií, ktoré na Slovensku už máme.

Príspevok Mariána Filčíka

Otázka potreby novelizácie zákona o zriadení SNSLP je živá už niekoľko rokov, pričom za ten čas sa neustále vyvíjajú a menia úvahy a prístupy k tejto otázke. Aj aktuálny novelizačný proces začal ešte za inej situácie vo vnútri strediska samotného, kde už dnes možno vidieť nový, pozitívny vývoj.

Dnes pracujeme so status quo, čo znamená že neuvažujeme o presunoch kompetencii, či posilňovaní právomocí strediska ale skôr o reštrukturalizácii, ktorej hlavné ciele by mali reflektovať na tie problémy, ktoré stredisko malo tak povediac od začiatku a ktoré v roku 2007 viedli k udeleniu statusu B od medzinárodnej akreditačnej komisie.

V roku 2007² komisia po zhodnotení re-akreditačnej žiadosti strediska v správe uviedla, že stredisko **nesplňa požiadavky Parížskych princípov** pričom odkázala na 5 konkrétnych princípov a to: široký ľudsko-právny mandát; v rámci kompetencií a úloh – predkladanie správ a odporúčaní parlamentu alebo vláde a podporu ratifikácie a implementácie medzinárodných ľudskoprávných dokumentov; **zloženie garantujúce nezávislosť a pluralizmus; metódy práce** – pravidelné stretávanie všetkých členov organizácie; **dostatočné finančné zdroje** – s cieľom zaistiť pre NHRI úplnú finančnú autonómiu.

Ľudsko-právny mandát strediska sa po roku 2008 výrazne rozšíril keď získalo plnú právomoc národného Equality Body a dnes možno povedať, že má naopak veľmi široký záber. Príručka FRA stredisko spolu s dánskym inštitútom uvádza už ako príklady veľmi širokých mandátov v porovnaní s ostatnými.

Novelizačný proces, ktorý pri rade vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť aktuálne prebieha na ministerstve spravodlivosti v spolupráci s ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí sa sústreďuje na ostávajúce výhrady a to osobitne na zavedenie povinnosť predkladať správy národnej rade, zmenu zloženia správnej rady a na výber výkonného riaditeľa verejným výberovým konaním v záujme pluralizmu a transparentnosti.

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva má ako som spomenul aj podľa hodnotení FRA nesmierne široký mandát v oblasti ľudských práv a nediskriminácie. Mandát dokonca natoľko široký, že je nutné poznamenať, že je nemožné očakávať, aby stredisko napĺňalo všetky svoje úlohy a právomoci pri rozpočte, ktorý mu býval a je zverený a možnou podľa mňa racionálnou požiadavkou, ktorá by mohla vzísť zo stratégie je, aby malo stredisko k dispozícii aspoň taký rozpočet ako verejný ochranca práv.

Ak teda máme takmer perfektný zoznam úloh a otvorenú otázku financovania, potom zostáva z pohľadu možných zmien zákona otázka pluralitného a nezávislého zloženia a inkluzívneho a transparentného procesu vymenovania.

Pôvodný zámer presadiť aspoň jedného zástupcu občianskeho sektora tým, že práve nominant predsedu vlády má byť navrhnutý občianskou spoločnosťou sa nepresadil, keďže predsedovia vlády už v niekoľkých vláдах za sebou žiadneho člena správnej rady nevymenovali a samotné znenie zákona navyše neupravuje proces akým tak má premiér urobiť a ponecháva to na jeho voľnú úvahu.

Zámerom teda je dosiahnuť, aby správna rada reflektovala požiadavku pluralizmu v zložení a dosiahla čo najširšie možné zastúpenie občianskej spoločnosti, akademickej obce a ďalších expertov.

² INTERNATIONAL COORDINATING COMMITTEE OF NATIONAL INSTITUTIONS FOR THE PROMOTION AND PROTECTION OF HUMAN RIGHTS Report and Recommendations of the Sub-Committee on Accreditation Geneva 22 to 26 October 2007

Nepovažujeme za nevyhnutné aby zástupcovia akademickej obce boli výlučne z právnických fakúlt no zároveň je ťažké určiť priamo akademickú inštitúciu, ktorá by nominácie zabezpečovala pre nedostatok ľudsko-právnych štúdiijných odborov všeobecne. Snahou je teda skôr vytvoriť mechanizmus ktorým sa môže stať členom správnej rady odborník v oblasti ľudských práv z akéhokoľvek prostredia, kde pôsobí.

Parížske princípy síce predpokladajú zapojenie predstaviteľov štátnej správy a vlády v NHRI avšak iba v poradnej kapacite, bez hlasovacích práv.

Určitá forma dohľadu je napriek tomu akceptovaná ako nevyhnutná. K tomu prispievajú dve kľúčové skutočnosti. NHRI sú v prevažnej miere závislé od štátneho rozpočtu a zároveň štáty sú v konečnom dôsledku tie, čo zodpovedajú medzinárodnému spoločenstvu za plnenie funkcií týchto inštitúcií. Štát teda zodpovedá za to, aby aj stredisko fungovalo ako má a zdanlivo to nemá ako docieľiť pri zachovaní čo najširšej možnej nezávislosti. Toto sú kľúčové aspekty nevyhnutnosti určitej roviny dohľadu a zdieľanej zodpovednosti strediska a štátnych orgánov.

U nás často spomínaný vzor, Britská komisia rovnosti a ľudských práv je samozrejme zo zákona nezávislým orgánom oddeleným od vlády, avšak rovnako ako stredisko napojeným na štátny rozpočet. Za jej činnosť parlamentu zodpovedá ministerstvo kultúry, médií a športu pod ktorým pôsobí minister pre ženy a rovnosť, ktorý dohliada aj na spravovanie pridelených finančných prostriedkov. O ich výške rozhoduje opäť len on sám. Zároveň vymenúva predsedu a podpredsedu správnej rady s hlasovacím právom. Výkonného riaditeľa si rada menuje sama. Všetkých členov správnej rady vymenúva do funkcie minister, avšak o nomináciách sám nerozhoduje, vydáva len nominačné listy.

Naproti tomu nemecký ľudsko-právny inštitút má v správnej rade zástupcov federálnej vlády, lokálnych vlád a vládnych splnomocnencov, avšak hlasovacie práva zástupcovia federálnych ministerstiev nemajú. Inštitút je však neziskovou organizáciou, ktorá je financovaná členskými príspevkami, grantmi a súkromnými darmi. Nie štátnym rozpočtom. V súvislosti s vnímaním toho, čo je u nás chápané vládou alebo čo je takpovediac politická nominácia chcem ešte uviesť že splnomocnenec vlády pre migrantov, zástupca rady vlády pre zdravotne postihnutých či zástupca parlamentného výboru pre ľudské práva hlasovacie práva majú.

Hovorím o tom preto, lebo v našich doterajších úvahách sme počítali s rozsiahlym zapojením tak Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť ako aj priamo niektorých jej výborov. Pri konzultáciách sa však objavil názor, že ako poradné orgány vlády vlastne sú súčasťou vlády a ich zapojenie do procesu nie je ideálne, rovnako ako v prípade výboru NRSR pre ľudské práva.

Popri legitímnej snahe vytvoriť ideálny stav, musím apelovať na potrebu rešpektovania národných špecifík, možností a zabehnutých mechanizmov.

Poradné orgány vlády sú napríklad vo Francúzsku a Luxembursku NHRI so statusom A. Sú to poradné orgány, ktoré síce majú možno zlomok právomocí Strediska, ale zato ako odborné think-tanky sa podieľajú napríklad na príprave učebných osnov zahŕňajúcich výchovu a vzdelávanie k ľudským právam a ako rešpektované inštitúcie zvyšujú svojimi vyhláseniami a odporúčaniami povedomie o aktuálnych ľudskoprávnych problémoch.

Samozrejme tieto organizácie nemajú široký mandát aj z dôvodu, že ľudskoprávnych inštitúcií je v týchto krajinách viac.

Tým sa dostávam aj k úvahe o nominácii verejného ochrancu práv, ktorú tiež niektorí vnímajú ako de-facto politickú pretože je volený parlamentom. Tu je opäť zaujímavý aspekt celkom odlišného

vnímania parlamentu v Slovenskej republike. Sú NHRI so statusom A ktoré sú zároveň ombudsmanni (POL, ESP). V prípade maďarského komisára bolo zo strany FRA vyhodnotené, že požiadavka pluralizmu je čiastočne splnená skutočnosťou, že je volení väčšinou v parlamente a navyše na základe nominácie prezidentom. Pritom u nás je práve toto definíciou politickej nominácie a proti princípu pluralizmu.

V snahe nájsť nepoškvrnený zdroj nezávislých expertov sme teda postupne eliminovali všetky existujúce mechanizmy a inštitúcie.

Logická a správna úvaha v súlade s Parížskymi princípmi jednoznačne je, že správnu radu NHRI by mali tvoriť ľudia, ktorí o takúto úlohu stoja, ktorí majú skúsenosť s presadzovaním ľudských práv a ktorí sú v tomto prostredí rešpektovaní. Z takýchto ľudí by sme chceli aby si rada vybrala svojich členov nezávisle sama a vo verejnom, transparentnom výberovom konaní vybrala výkonného riaditeľa.

Jednou s možností ako urobiť výber nových alebo ďalších členov správnej rade na základe stanovených kritérií by bola verejná výzva aká sa používala pri vytváraní výborov Rady.

V prostredí absolútnej nedôvery vo všetky závislé aj nezávislé inštitúcie, všetkých volených, menovaných, alebo zamestnaných predstaviteľov verejnej správy je nemožné očakávať jednoduchý konsenzus, ale verím že akúkoľvek nedôveru spoločne prekonáme a nájdeme spoločné riešenia.

Zoznam účastníkov

P.č.	Meno	Priezvisko	Inštitúcia/Organizácia
1	Dana	Adamková	Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR
2	Henrieta	Antalová	Štátna školská inšpekcia
3	Patrícia	Balasková	UK v Bratislave
4	Alexandra	Balíková	UK v Bratislave
5	Veronika	Baránková	UK v Bratislave
6	Marcela	Barová, MUDr.	ODOS, o. z.
7	Oľga	Bohuslavová	Slovenský zväz telesne postihnutých
8	Michala	Burianová	Migračný úrad MV SR
9	Aydin	Busra	UK v Bratislave
10	Andrea	Cisárová	Centrum pre medzinárodno-právnu ochranu detí a mládeže
11	Zuzana	Čáčová	UNICEF Slovensko
12	Monika	Čambáliková	Sociologický ústav SAV
13	Radovan	Čikeš	Ministerstvo kultúry
14	Tomáš	Čitbaj	KVOP
15	Lenka	Dobošová	UK v Bratislave
16	Alexandra	Draková	Koalícia pre deti
17	Enerelt	Enkhtuya	UK v Bratislave
18	Viliam	Figusch	Helsinský výbor pre ľudské práva na Slovensku
19	Marián	Filčík	MS SR
20	Lenka	Fukasová	UK v Bratislave
21	Ján	Gabura	MPSVRSR
22	Ľubica	Gáľisová	Fórum pre pomoc starším
23	Valéria	Gazdíková	UK v Bratislave
24	Lucia	Grešková	Ministerstvo kultúry
25	Dominika	Hajdu	UK v Bratislave
26	Ján	Hero	ÚSVRK
27	Danilo	Hinic	UK v Bratislave
28	Frederika	Holleinová	Migračný úrad MV SR
29	Iryna	Holovaschenko	UK v Bratislave
30	Mária	Homolová	MPSVR SR
31	Dagmar	Horná	Olympiáda ľudských práv
32	Dušan	Horňák	UK v Bratislave
33	Nikola	Hrnčiarová	UK v Bratislave
34	Mária	Chaloupková	VRR - Združenie žien Slovenska
35	Ruslan	Izhovsky	UK v Bratislave
36	Mária	Jacková	MPSVR SR
37	Lívia	Jurová	MPSVR SR sekretariát Rady vlády SR pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie
38	Jerko	Kandera	UK v Bratislave
39	Daniela	Kellerová	UK v Bratislave
40	Lucia	Kišová	UK v Bratislave
41	Dušana	Kopáčová	MPSVR SR
42	Dominika	Koprdová	UK v Bratislave

43	Viktor	Koshchak	UK v Bratislave
44	Pavol	KOSEY	Fórum kresťanských inštitúcií
45	Veronika	Kostovčíková	UK v Bratislave
46	Alena	Kotvanová	ÚSVNM
47	Zuzana	Kovalova	UNHCR
48	veronika	Krajčíková	UK v Bratislave
49	Alena	Krempaská	Inštitút ľudských práv
50	Michal	Krivošík	MPSVaR SR
51	Svetlana	Krizanova	VCELI DOM
52	Patrik	Krnáč	UK v Bratislave
53	Melisa	Kubalcová	UK v Bratislave
54	Monika	Kubová	UK v Bratislave
55	Daniela	Kuhnova	MK SR
56	Jozef	Kutak	Ministerstvo obrany SR
57	Christoffer	Larsson	UK v Bratislave
58	Iveta	Lauko	UK v Bratislave
59	Lucia	Lauková	UK v Bratislave
60	Tomáš	Le Trong	UK v Bratislave
61	Ľubomír	Lintner	MZVaEZ
62	Tomáš	Lukačovský	UK v Bratislave
63	Veronika	Madzinova	MPSVR SR
64	Branislav	Mamojka	Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR
65	Bieliková	Marcela	CVTI SR
66	Jaroslava	Markofova	Prav UK
67	Marian	Mesároš	Slovenské národné stredisko pre ľudské práva
68	Marian	Mesároš	SNSĽP
69	Adriana	Mesochoritsová	Možnosť voľby
70	Matej	Mičuda	UK v Bratislave
71	mária	michalková	MS SR
72	Lucia	Mokrá	UK v Bratislave
73	Lucia	Nicholsonová	NR SR
74	Nataša	Nikitinová	CPP
75	Erik	Odrobinák	UK v Bratislave
76	Ľubica	Ondrisová	Centrum právnej pomoci
77	Petra	Pániková	UK v Bratislave
78	Milan	Pažický	UK v Bratislave
79	Kristína	Petrovičová	MPSVR - Sekretariát Rady vlády SR pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie
80	Daniela	Pochybová	SOZ ZaSS
81	Šarlota Pufflerová	Pufflerová	Občan, demokracia a zodpovednosť
82	Petra	Repková	MS SR
83	Ilza	Rybárová	PhDr. Rybárová
84	Tunde	Sátorová	UK v Bratislave
85	Sinem	Saykaloglu	UK v Bratislave
86	Viktor-Daniel	Slyvka	UK v Bratislave
87	Damjan	Spasovski	UK v Bratislave
88	Ivana	Sušarská	UK v Bratislave
89	Ivan	Sýkora, Ing.	Slovenská humanitná rada

90	Daniel	Szabó	UK v Bratislave
91	Zuzana	Szatmáry	Nadácia Charty 77
92	Katarína	Ševčovičová	UK v Bratislave
93	Janka	Šípošová	NR SR
94	Šimon	Šiška	UK v Bratislave
95	Andrea	Škrobánková	UK v Bratislave
96	Hana	Špaleková	MV SR - ÚSVRK
97	Ivan	Štubňa	SPOSA
98	Clarissa	Tabosa	UK v Bratislave
99	Michal	Tatranský	
100	Pavel	Traubner	VNMa ES
101	Zora	Turancová	MK SR
102	Vladimír	Valach	MPRV SR
103	Michal	Varga	UK v Bratislave
104	Zuzana	Vranová	oz Profesionálne ženy
105	Marcel	Zajac	RVMNO
106	Petra	Zavacká	MDVRR SR